

Musiqi

4

METODİK VƏSAİT

OQTAY RƏCƏBOV
NAZİM KAZIMOV
YEGANƏ AXUNDOVA

Ümumtəhsil
məktəblərinin

-cü sinfi üçün

Musiqi fənni üzrə dərsliyin
METODİK VƏSAİTİ

Bu nöşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
tahsil_az@yahoo.com və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Öməkdaşlığı görə əvvəlcədən təşəkkür edirik!

MÜNDƏRİCAT

İzahat vərəqjı	3
Fənn üzrə məzmun standartları	6
I BÖLMƏ. AZƏRBAYCAN XALQ MUSIQİSİ	
1. Azərbaycan xalq musiqisi janları	7
2. Azərbaycan xalq mahnıları	8
3. Azərbaycan xalq rəqsłarı	9
4. Azərbaycan xalq rəqsłarı	10
5. Azərbaycan aşiq musiqisi	11
6. Azərbaycan aşiq musiqisi	13
7. Azərbaycan klassik muğamları	14
8-9. Zərbi-muğamlar	15
II BÖLMƏ. AZƏRBAYCAN VƏ DÜNYA XALQLARININ MUSIQİSİ	
10. Niyazinin «Qaytağı» simfonik əsəri və «Ləzginka» ləzgi xalq rəqsi	16
11. Azərbaycan xalq musiqisi rus bəstəkarlarının yaradıcılığında	17
12. Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında ərəb xalq musiqisi	19
13. Azərbaycan bəstəkarının yaradıcılığında Orta Asiya şəhərlərinin təsviri	21
14. Azərbaycan bəstəkarı və Çin İadi	22
15-16. 6/8 metrik ölçüsü və Şərqi musiqisi	23
III BÖLMƏ. DÜNYA XALQLARININ MUSIQİSİ ARASINDA KEÇİLMƏZ SƏRHƏDLƏR YOXDUR	
17. İohann Sebastian Bach və Azərbaycan muğamı «Bayati-Şiraz»	25
18. Rus bəstəkarı Dmitri Kabalevski və yapon xalq mahnısı	26
19. Rus bəstəkarı Nikolay Rimski-Korsakov və Şərqi musiqisi	28
20. Mixail Qlinka və ispan musiqisi	29
21. Vals Avropa və Azərbaycan musiqisində	31
22. Marş Avropa və Azərbaycan musiqisində	32
23. Qara Qarayev və Afrika zəncilərinin musiqisi	34
24. Pyotr İlich Çaykovski və dünya xalqlarının musiqisi	35
25. Novruz bayramı və musiqi	37
IV BÖLMƏ. BƏSTƏKAR, İFAÇI, DİNLƏYİCİ	
26. Bəstəkar və musiqi	38
27. Bəstəkar və mahnı	39
28. Bəstəkar və romans	41
29. Bəstəkar və operetta	42
30. Bəstəkar və opera	44
31. Bəstəkar və simfoniya	45
32. Bəstəkar və balet	47
33. Bəstəkar və xalq musiqisi	48
34. Keçilmiş mövzular üzrə təkrar	50
Keçilmiş mövzularla əlaqədar musiqi repertuarı	51
Musiqi lügəti	78
Ədəbiyyat siyahısı	79

IZAHAT VƏRƏQİ

«Musiqi» fənninin əsas məqsədi məktəblilərdə müəyyən bilik, bacarıq və vərdislər yaratmaq, onların yaradıcılıq qabiliyyətlərini, ümumi mədəniyyət və mənəvi keyfiyyətlərini inkişaf etdirməkdir. Musiqi müəllimi tədrisə yaradıcı yanaşmaqla istiqamətverici, əlaqələndirici, məsləhətçi rolunda çıxış edir. Məktəblilər isə tədqiqat aparır, biliklərini tətbiq və təqdim etmək bacarıqları göstərirler.

«Musiqi» fənni üzrə dərslik komplekti dərslik və müəllim üçün metodik vəsaitdən ibarətdir. **Müəllim üçün metodik vəsaitdə** hər bir dərsin mövzusu, məzmun standartları, inteqrasiya, iş üsulları, gündəlik planlaşdırma nümunələri, qiymətləndirmə cədvəli, eyni zamanda musiqi repertuarı öz əksini tapmışdır.

Müəllim məktəblilərin biliyini, qavrama qabiliyyətini və yaş xüsusiyyətlərini nəzərə almalı və əyani, texniki və köməkçi vəsaitlərdən səmərəli istifadə etməlidir. Şagirdlərin biliyinin qiymətləndirilməsi zamanı «5» ballıq qiymət sistemindən istifadə etmək olar. Bu zaman göstərilən meyarları nəzərə almaq lazımdır: musiqinin ifası (mahnının ifası, sadə musiqi alətlərində çalma); sual-cavabla mövzunun əhatə olunması; yeni ideya və təkliflərin irəli sürülməsi; əməkdaşlıq, qrup işində fəallıq və təşəbbüs göstərilməsi; problemin həllinə yaradıcı yanaşma, ümumiləşdirmə bacarığı, təqdimetmə və s.

Hər bir məzmun vahidinin sonunda məktəblinin nailiyətlərini yoxlamaq üçün yazılı, şifahi və musiqili testlərdən istifadə etmək məsləhət görülür.

Dərslikdə məlumatlar, illüstrasiyalar, bəstəkarların portretləri, mahniların mətni, «Musiqi lüğəti», sual və tapşırıqlar verilib.

Hər bir dərsdə aşağıda verilmiş qiymətləndirmə və şagirdlər üçün özünüqiymətləndirmə cədvəllərindən istifadə etmək olar:

QİYMƏTLƏNDİRİMƏ CƏDVƏLİ

Nº	Meyarlar / Qrup	I (zəif)	II (orta)	III (yaxşı)	IV (əla)
1.	Öz fikrini ifadə edir				
2.	Musiqi nümunələrini fərqləndirir				
3.	Mövzu ilə əlaqədar nəticə çıxarır				
4.	Təqdimat edir				
5.	Mahnı melodiyalarını təmiz oxuyur				
6.	Musiqiyə uyğun rəqs edir				
7.	Mahnının xanə ölçülərini müəyyən edir				
8.	Majorda və minorda oxuya bilir				

Müəllimlər əlavə meyarlar seçə bilər.

ÖZÜNÜQİYMƏTLƏNDİRİMƏ CƏDVƏLİ

	Qiymətləndirilən dəyərlər	Raziyam	Qismən raziyam	Razi deyiləm
1.	Qoyulmuş mövzu mənim üçün maraqlıdır.			
2.	Dinlənilən musiqi nümunələrində oxşar və fərqli cəhətləri ayırd edə bilirəm.			
3.	Sual və tapşırıqlar vasitəsi ilə öyrəndiklərimi bir daha təkrarlayır və genişləndirirəm.			

Vəsaitdə verilən musiqi parçalarının seçimində müəllimlər tam sərbəstdir. Onlar dərslərdə istifadə olunan musiqi parçalarını şəraitdən asılı olaraq istədikləri kimi seçə və ona uyğun olaraq təchizatı dəyişdirə bilərlər.

Dərs	Dərslərin mövzusu	İfa olunan mahnıların və dinləniləcək musiqi nümunələrinin adları	Musiqi əsərlərinin müəllifləri
1.	Azərbaycan xalq musiqisi janrları	«Bağçada gül» «Layla»	Azərbaycan xalq mahnısı Azərbaycan xalq mahnısı
2.	Azərbaycan xalq mahnıları	«Naxçıvan» «Piyada Koroğlu»	Məmməd Cavadov, Hüseyn Əzim Azərbaycan xalq mahnısı
3.	Azərbaycan xalq rəqsłəri	«Uzundərə» «Darçını» «Məşədi İbadın mahnısı» «Rüstəm bəylə Məşədi İbadın dueti»	Azərbaycan xalq rəqsi Azərbaycan xalq rəqsi Üzeyir Hacıbəyli Üzeyir Hacıbəyli
4.	Azərbaycan xalq rəqsłəri	«Məktəbə» «Yallı»	Qəmbər Hüseynli, Nəriman Həsənzadə Azərbaycan xalq rəqsi
5.	Azərbaycan aşiq musiqisi	«Yaşa, Azərbaycan» Azərbaycan aşiq musiqisi «Aşıqsayağı»	Səid Rüstəmov, Səməd Vurğun Üzeyir Hacıbəyli
6.	Azərbaycan aşiq musiqisi	«Laçını» Qara Qarayevin III simfoniyasından bir parça	Azərbaycan aşiq mahnısı (aşıq Hüseyin Saraklı) Qara Qarayev
7.	Azərbaycan klassik muğamları	«Hicaz» təsnifi «Azərbaycanım»	Azərbaycan klassik muğamı Rauf Hacıyev, Ənvər Əlibəyli
8-9.	Zərbi-muğamlar	«Qarabağ şıkəstəsi» «Azərbaycan yaşayır»	Azərbaycan xalq musiqisi Oqtay Rəcəbov, Rafiq Yusifoğlu
10.	Niyazinin «Qaytağı» simfonik əsəri və «Ləzginka» ləzgi xalq rəqsi	«Qalada yatmış idim» «Qaytağı» «Ləzginka»	Azərbaycan xalq mahnısı Niyazi Ləzgi xalq rəqsi
11.	Azərbaycan xalq musiqisi rus bəstəkarlarının yaradıcılığında	«Ninni» «Türk fragmətləri»	Azərbaycan xalq mahnısı M.İppolitov-İvanov
12.	Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında ərəb xalq musiqisi	«Fortepiano və simfonik orkestr üçün konsertdən bir parça» «Bənövşə» «Qaladan qalaya» (III sinifdə var)	E.Nəzirova, F.Əmirov Azərbaycan xalq mahnısı (not yazılışı Fikrət Əmirovundur) Azərbaycan xalq mahnısı
13.	Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında Orta Asiya səhralarının təsviri	«Karvan» simfonik lövhəsi «Şəfəq sökülərkən»	Soltan Hacıbəyov (not yazılışı Üzeyir Hacıbəylinindir)
14.	Azərbaycan bəstəkarı və Çin lədi	«Çin gözəlinin rəqsi» «Məktəblilərin sülh haqqında mahnısı»	Qara Qarayev Qara Qarayev, Zeynal Cabbarzadə
15-16.	6/8 metrik ölçüsü və Şərq musiqisi	«Yeni il» «Mavriqi» «Bir quş düşdü havadan»	Musa Mirzəyev, Hikmət Ziya Özbək xalq rəqsi Azərbaycan xalq mahnısı (isləyəni Üzeyir Hacıbəyli)
17.	Johann Sebastian Bach və Azərbaycan muğamı «Bayati-Şiraz»	«Bayati Şiraz» muğamından «Bərdaşt» «Re minor Tökkata və Fuqa» (organ üçün) «Bulaq»	Azərbaycan klassik muğamı Johann Sebastian Bach Səid Rüstəmov, Mirmehdi Seyidzadə

18.	Rus bəstəkarı Dmitri Kabalevski və yapon xalq mahnısı	«Albalı» «Yapon xalq mahnısı mövzusunda variasiyalar» (fortepiano musiqisi) «Bizim diyar»	Yapon xalq mahnısı D.B.Kabalevski D.B.Kabalevski, A.Prišelets tərcüməsi Əjdər Ağayevindir
19.	Rus bəstəkarı Nikolay Rimski-Korsakov və Şərq musiqisi	«Şəhrizad» əsərindən I hissə «Sarıbülbül»	N.Rimski-Korsakov Azərbaycan xalq mahnısı
20.	Mixail Qlinka və ispan musiqisi	«Araqon xotası»ndan bir parça «Torağay» «Qaçaq Nəbi»	Mixail Qlinka Mixail Qlinka Azərbaycan xalq mahnısı
21.	Vals Avropa və Azərbaycan musiqisində	«Vyana meşəsinin nağılları» valsı «Yeddi gözəl» baletindən «Vals» «Abşeron»	İohann Straus Qara Qarayev Telman Hacıyev, Nəbi Xəzri
22.	Marş Avropa və Azərbaycan musiqisində	«Aida» operasından «Marş» «Simayı-Şəms» rəngi «Dəniz neftçilərinin mahnısı»	Cüzeppé Verdi Azərbaycan xalq musiqisi Qara Qarayev, Mixail Svetlov, tərcüməsi Vladimir Qafarovundur.
23.	Qara Qarayev və Afrika zəncilərinin musiqisi	«İldirimli yollarla» baletindən «Qaralar rəqsi» «Qarabağ şikəstəsi»	Qara Qarayev Zərbə-muğam (not yazılışı Üzeyir Hacıbəylinindir)
24.	Pyotr İliç Çaykovski və dünya xalqlarının musiqisi	«Şelkunçık» baletindən «İspan rəqsi» «Şelkunçık» baletindən «Çin rəqsi» «Günəş» «Novruzgülü»	Pyotr İliç Çaykovski Pyotr İliç Çaykovski Məryəm Əlibəyli, Sevinc Nuruqızı Azərbaycan xalq rəqsi
25.	Novruz bayramı və musiqi	«Bayram axşamlarında» «Nəlbəki»	Ramiz Mirışlı, Fikrət Qoca Azərbaycan xalq rəqsi
26.	Bəstəkar və musiqi	«40-cı simfoniya»nın I hissəsindən bir parça «Gözəl Quba»	Volfqanq Amadey Motsart Səid Rüstəmov, Mirmehdi Seyidzadə
27.	Bəstəkar və mahni	«Qaytağı» (fortepiano pyesi) «Ögey ana» filmindən «Kəndimiz» mahnisı	Tofiq Quliyev Tofiq Quliyev, Zeynal Cabbarzadə
28.	Bəstəkar və romans	«Ölkəm» (romans) «Səhər nəğməsi»	Asəf Zeynallı, Cəfər Cabbarlı Əşrəf Abbasov, Yusif Əzimzadə
29.	Bəstəkar və operetta	«Arşın mal alan» operettasından «Müqəddimə» «Vətən oğlu»	Üzeyir Hacıbəyli Azərbaycan aşiq mahnısı
30.	Bəstəkar və opera	«Koroğlu» operasından «Çənlibel xoru» «Dəniz»	Üzeyir Hacıbəyli Cahangir Cahangirov, Aslan Aslanov
31.	Bəstəkar və simfoniya	«Nizami» simfoniyasından «Skerso» «Bahar gəlir»	Fikrət Əmirov Fikrət Əmirov, Zeynal Cabbarzadə
32.	Bəstəkar və balet	«Məhəbbət əfsanəsi» baletindən «Türk qızlarının rəqsi» «Əsgər marşı»	Arif Məlikov Cavanşir Quliyev, Əli Kami
33.	Bəstəkar və xalq musiqisi	«Çıxdı günəş» «Laçın» fortepiano pyesi «Darçını» fortepiano pyesi	Not yazılışı Üzeyir Hacıbəylinin, sözleri Mirzə Ələkbər Sabirindir. Nazim Əliverdibəyov Tofiq Quliyev
34.	Keçilmişmiş mövzuların təkrarı		

MƏZMUN STANDARTLARI
VƏ İNTEQRASIYALARIN TƏTBİQİ

	Məzmun standartları							İnteqrasiya				
	1.1.	1.2.	2.1.	2.2.	2.3.	3.1.	3.2. 3.3.	Fən-daxili	Fənlərarası			
									A.d.	T.i.	H.b.	F.t.
1.	1.1.1.			2.1.1.			3.1.2.		1.1.1.	1.1.1.	2.2.6.	
2.	1.1.1.			2.1.1.			3.1.1.		1.1.3. 1.2.1.			1.2.1 1.2.3.
3.	1.1.1.	1.2.3.					3.1.2.		1.1.3. 3.1.1.	2.1.2.		3.2.2.
4.	1.1.1.						3.1.2.		1.1.2. 2.1.2.	1.2.5.		
5.	1.1.1.	1.2.1.					3.1.1.		1.2.3. 2.1.2.	2.2.4.	1.2.1.	
6.	1.1.1.						3.1.2.		1.1.3. 2.1.1.	2.2.5.		
7.	1.1.1. 1.1.2.						3.1.2.		3.2.1.	1.2.4.		
8 - 9	1.1.1.		2.1.1.						1.1.1. 1.2.2.	2.1.2.		
10.	1.1.3.						3.1.2.		1.1.3. 1.2.1.	1.2.1.	2.2.6.	
11.	1.1.3.		2.1.1.				3.1.2.		1.2.2. 2.1.1.	1.2.1.	2.2.6.	
12.	1.1.2. 1.1.3.						3.1.2.		2.1.1. 3.1.2.			3.2.2.
13.			2.1.2.				3.1.2.		3.1.1. 3.3.2.		1.1.2.	
14.	1.1.1.						3.1.1.	3.3.1.	1.1.3. 1.2.1.	1.2.1.		
15.	1.1.3.						3.1.1.	3.3.3.	1.1.2. 1.2.2.	1.1.2.		
16.												
17.	1.1.3.	1.2.2.						3.3.1.	1.2.3. 2.1.1.	1.2.1.		4.1.1.
18.	1.1.1.							3.1.1. 3.1.2.		1.2.3. 2.1.2.	1.2.1.	
19.	1.1.2.	1.2.2.						3.1.2.		2.1.1. 3.2.2.	1.2.1.	
20.	1.1.1.		2.1.1.					3.1.1.		2.1.1. 3.2.2.	1.2.1.	
21.	1.1.1. 1.1.3.		2.1.1.					3.1.1.		1.2.2. 1.2.3.	1.1.1.	1.2.1.
22.	1.1.3.							3.1.1.		1.2.2. 3.1.1.	1.1.2.	
23.	1.1.3.	1.2.2.						3.1.1.		2.1.2. 3.2.2.	2.1.1.	
24.	1.1.1.		2.1.1.					3.1.2.		2.1.1.	1.2.1.	
25.	1.1.3.							3.1.2.		2.1.2. 3.3.3.	1.1.1.	
26.			2.1.1.					3.1.1. 3.1.2.		2.1.2.	1.1.1.	
27.			2.1.2.					3.1.1.		1.2.3. 3.1.1.	1.1.1.	
28.			2.1.1.					3.1.2.		1.2.3. 1.2.2.	1.2.5.	1.2.1.
29.	1.1.1.	1.2.3.							3.3.2.	1.1.1. 1.2.3.	1.1.2.	
30.		1.2.3.	2.1.1.					3.1.2.		1.2.2. 1.2.3.	2.1.2.	
31.		1.2.3.	2.1.1.					3.1.1.		2.1.1. 3.3.1.		2.1.1.
32.		1.2.3.						3.1.1.		1.2.3.		2.1.1.
33.		1.1.1.	2.1.1.					3.1.2.		1.2.2.	1.1.1.	
34.	1.1.1.	1.2.3.						3.1.2.	3.3.2.	1.1.1. 3.3.2.	1.1.1.	

I bölmə. Azərbaycan xalq musiqisi

Mövzu 1

AZƏRBAYCAN XALQ MUSIQİSİ JANRLARI

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 2.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:1.1.1., T.i.:2.2.6.
Fəndaxili - 1.1.1.

MƏQSƏD: Azərbaycan xalq musiqisini və onun dörd əsas janrını tanıdığını nümayiş etdirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müzakirə, şaxələndirmə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

— Hansı Azərbaycan xalq musiqi nümunələrini tanıyırsınız?

Tədqiqat suali:

— Yaradıcılığında xalq mahnilarından istifadə edən hansı Azərbaycan bəstəkarlarını tanıyırsınız?

2. Tədqiqatın aparılması

Şagirdlər dörd qrupa bölünür. Lövhədə «Azərbaycan xalq musiqisi janrları» ilə əlaqədar klaster (şaxələndirmə) üsulu ilə çəkilmiş qrafik vəsaitə uyğun hər bir qrupa aşağıdakı tapşırıq verilir: I qrup I—III siniflərdə öyrəndikləri xalq mahniları, II qrup xalq rəqsləri, III qrup aşiq musiqisi və IV qrup klassik müğamlarımızla əlaqədar bildiklərini yada salaraq söyləsinlər. Bundan sonra müəllim və şagirdlər ümumi qərara gələrək «Qaladan qalaya» Azərbaycan xalq mahnisini müəllimin köməyi ilə yada salaraq oxuyurlar. Mahnı sona çatdıqdan sonra müəllim uşaqlara suallar verir:

— Uşaqlar, oxuduğunuz «Qaladan qalaya» xalq musiqisi hansı janra aiddir?

— Müəyyən etdiyiniz operada bu mahnı əsasında yaradılan xor necə adlanır?

Üzeyir Hacıbəylinin nota saldığı «Layla» Azərbaycan xalq mahnisini səsləndirilir.

Tapşırıq: «Layla» Azərbaycan xalq mahnisinin məzmununu müəyyənləşdirin və mahninin notlarının adını söleyin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Digər Azərbaycan bəstəkarlarının istifadə etdiyi xalq mahniları yada salınır və onlar haqqında fikir söylənilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Bir sıra xarici ölkə və Azərbaycan bəstəkarları öz yaradıcılığında Azərbaycan xalq mahnilarından istifadə etmişdir.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

«Bağçada gül» Azərbaycan xalq mahnisini öyrədirilir. Hər sıraya iş vərəqi və rəngli qələmlər (flamaster) paylanmasıdır.

Tapşırıq: İş vərəqlərinə mahninin məzmununa və xarakterinə uyğun gələn şəkillər çəkin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu gün biz Azərbaycan xalq musiqisi janrları haqqında nə öyrəndik?

— Hansı Azərbaycan xalq mahnilarını bilirsiniz?

— Azərbaycan xalq mahnilarından hansı bəstəkarlar öz yaradıcılığında istifadə ediblər?

Mövzu 2

AZƏRBAYCAN XALQ MAHNILARI

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 2.1.1., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - H.b.:1.2.1., F.t.:1.2.3.

Fəndaxili - 1.1.3., 1.2.1.

MƏQSƏD: Azərbaycan xalq mahniları haqqında məlumat verir, professional və xalq musiqisi nümunələrini fərqləndirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müzakirə, müqayisə, Venn diaqramı

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Sinifdə əvvəlki illərdə öyrənilmiş «Tutu nənəm» və yeni «Piyada Koroğlu» mahniları səsləndirilir, sonra isə şagirdlərə aşağıdakı suallarla müraciət olunur:

— «Tutu nənəm» və «Piyada Koroğlu» Azərbaycan xalq mahnilarının xarakteri necədir?

— Dinlədiyiniz xalq mahnilarının oxşar və fərqli cəhətləri hansılardır?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat suali:

— Əvvəlki siniflərdə siz Azərbaycan xalq musiqisi janrları ilə tanış olmusunuz. Bunlar arasında hansı janr üstünlük təşkil edir?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif iki qrupa bölünür və şagirdlərə iş vərəqləri paylanılır.

Tapşırıq: Birinci qrup dinlənilən birinci mahnının, II isə ikinci mahnının adını və xarakterini iş vərəqlərinə yazuşın.

3. İformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Müəllimin köməkçi sualları və əvvəlki informasiyalar vasitəsilə şagirdlərin dinlədikləri əsərlərlə əlaqədar bilikləri genişləndirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Azərbaycan xalq mahnilarının xarakteri, məzmunu və adı arasında həmişə uyğunluq olub. Eyni zamanda müxtəlif xarakterli və məzmunlu xalq mahnilarımız da vardır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

a) «Naxçıvan» mahnısı öyrədirilir.

b) «Piyada Koroğlu» Azərbaycan xalq mahnısı nümunəsində xalq musiqimizdə çox işlənilən melizmlər haqqında sadə şəkildə məlumat verilir.

Tapşırıq: «Naxçıvan» mahnısının ritminə uyğun rəqs hərəkətləri edin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Mövzu ilə əlaqədar hansı xalq mahnilarından istifadə etdik?

— Melizm anlayışını hansı xalq mahnısı əsasında öyrəndik?

Mövzu 3

AZƏRBAYCAN XALQ RƏQSLƏRİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 1.2.3., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:2.1.2., H.b.:3.2.2.
Fəndaxili - 1.1.3., 3.1.1.

MƏQSƏD: Müxtəlif xarakterli Azərbaycan xalq rəqslərini müqayisə edir, onların oxşar və fərqli cəhətlərini izah edir. Xorla ifa qaydalarını nümayiş etdirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, şaxələndirmə (klaster), Venn diaqramı, müqayisə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Cəld kişi rəqsi «Qazağı», aramlı tempdə olan «İnnabı» və təntənəli «Cəngi» (III sinfə bax) rəqslərinin hərəsindən bir parça səsləndirilir. Sonra müəllim uşaqlara suallarla müraciət edir:

- Uşaqlar, dinlədiyiniz birinci rəqs kişilər, yoxsa qadınlar tərəfindən ifa edilir?
- Bəs ikinci rəqsi kim oynaya bilər?

Tədqiqat səali:

- Dinlədiyiniz bu üç rəqsdə oxşar və fərqli cəhətlər vardır mı?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif iki qrupa bölünür. Şagirdlərə iş vərəqləri paylanılır. Birinci qrupa dinlədikləri rəqslərin oxşar, ikinci qrupa isə fərqli cəhətlərini aşdırmaq təklif olunur.

Tapşırıq: Bu üç rəqs arasında oxşar və fərqli cəhətləri aşdırın. Venn diaqramında oxşar və fərqli cəhətləri qeyd edin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Təqdim olunmuş rəqslər arasında əlaqə müəyyənləşdirilir. Bununla bərabər, rəqsləri hansı musiqi kollektivlərinin və musiqi alətlərinin ifa etməsi haqqında biliklər yada salınaraq təkrarlanır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

a) Rəqslər tək bir musiqi aləti və xalq çalğı alətləri ansamblının müşayiəti ilə ifa edilir.

- b) Müxtəlif xarakterli xalq rəqslərimiz vardır.

c) Xarakterindən asılı olaraq kişilər, qadınlar, yaxud kişi və qadınlar rəqslərin tərənləri altında rəqs edirlər.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

«Uzundərə» və «Darçını» Azərbaycan xalq rəqslərinin hərəsindən bir parça melodiya notla ifa olunur, sonradan həmin melodiyalar əsasında Üzeyir Hacıbəylinin «Məşədi İbad» operettasından «Məşədi İbadın mahnısı» və «Rüstəm bəylə Məşədi İbadın dueti» dinlənilir.

Tapşırıq: Birinci qrupa bu nümunələrlə notla oxuduqları melodiyalar arasında oxşar, ikinci qrupa isə fərqli cəhətləri göstərmək təklif olunur.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Hansı Azərbaycan xalq rəqslərini dinlədik?
- Bu rəqsləri hansı bəstəkarın əsəri ilə müqayisə etdik?

Mövzu 4

AZƏRBAYCAN XALQ RƏQSLƏRİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:1.2.5.
Fəndaxili - 1.1.2., 2.1.2.

MƏQSƏD: Azərbaycan xalq rəqslərinin metrik ölçüsünü və xarakterini fərqləndirir, xorla düzgün ifa edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müzakirə, müqayisə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Keçən dərsdə dinlənilmiş «Qazağı», «İnnabı» və şagirdlər üçün yeni olan «Yallı» rəqslərindən bir parça təkrar səsləndirilir və uşaqlara müraciət olunur:

— Dinlədiyiniz bu üç rəqs haqqında nə deyə bilərsiniz?

Şagirdlər suala cavab verirlər. Sonra tədqiqat sualı verilir.

Tədqiqat sualı:

— Dinlədiyiniz üç rəqsin xarakteri haqqında nə deyə bilərsiniz?

2. Tədqiqatın aparılması

«Qazağı» rəqsini oğlanlar oynayır, qızlar əl çalırlar. «İnnabı» rəqsini qızlar oynayır, oğlanlar əl çalırlar. «Yallı» rəqsini isə bütün sinif oynayır.

Tapşırıq: Öz oynadığınız rəqslərin xarakteri haqqında fikirlərinizi söyləyin.

3. İformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Rəqslərin xarakteri ilə əlaqədar dərslikdə göstərilmiş cədvəl bütün sinif tərəfindən nəzərdən keçirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Azərbaycan xalqının müxtəlif xarakterli kişi, qadın, kişi və qadınların birgə ifa etdikləri rəqsləri vardır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

a) Bəstəkar Qəmbər Hüseynlinin şən, rəqs xarakterli «Məktəbə» mahnısı öyrədilir.

b) «Yallı» qrupuna daxil olan uşaqlar rəqs edir, digərləri isə əl çalırlar.

Tapşırıq: 1. «Məktəbə» mahnısının hansı janra aid olduğunu təyin edin.

2. «Yallı» rəqsinin xarakterini aydınlaşdırın.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə biz müxtəlif xarakterli rəqslərlə və mahni-rəqs janrına aid «Məktəbə» mahnısı ilə tanış olduk. Bu rəqslərin oxşar və fərqli cəhətlərini araşdırırdıq, rəqs etdik, rəqslərimizi əl calmaqla müşayiət etdik. Rəqslər haqqında yekun fikrə necə gəldik?

— Mövzu ilə əlaqədar hansı rəqslərdən istifadə etdik?

Mövzu 5

AZƏRBAYCAN AŞIQ MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 1.2.1., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:2.2.4., T.i.:1.2.1.
Fəndaxili - 1.2.3., 2.1.2.

MƏQSƏD: Azərbaycan aşiq musiqisinin professional musiqidən fərqini sadə şəkildə izah edir, milli və Avropa musiqi kollektivlərini fərqləndirir. Musiqi əsərlərinin məzmununu müəyyən edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müzakirə, müqayisə, Venn diaqramı

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Sinifdə sözləri S.Vurğuna, musiqisi S.Rüstəmova məxsus olan «Yaşa, Azərbaycan» aşiq mahnisı səsləndirilir. Bu mahni aşiq mahnisidir. Onun melodiyasını şagirdlər notla oxuyurlar. Sonra müəllim suallarla sınıf müraciət edir:

— Uşaqlar, siz indi «Yaşa, Azərbaycan» adlı aşiq mahnisı dinlədiniz və onun melodiyasını notla oxudunuz. Dinlədiyiniz mahnida melodiyani müşayiət edən musiqi alətlərin-dən hansıları tanıdınız? Onların arasında saz alətinin ifasını eşitdinizmi?

— Dinlədiyiniz və notla oxuduğunuz mahni arasında oxşarlıq və fərq vardırımı?

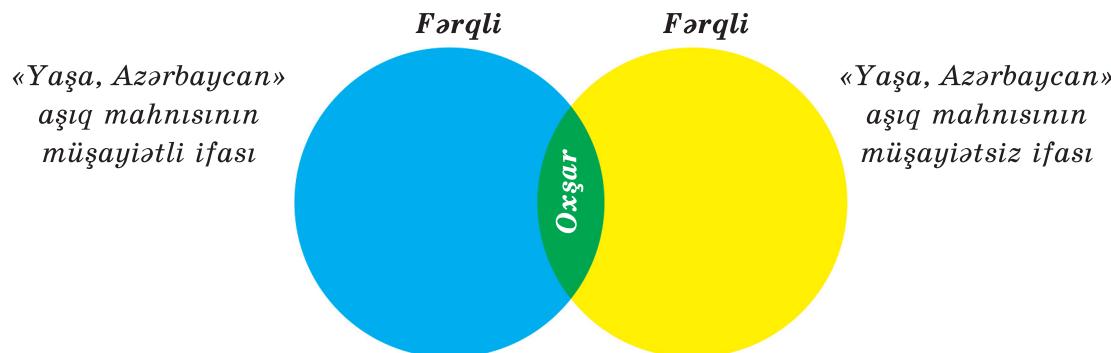
Şagirdlər suallara cavab verirlər. Sonra müəllim dahi Nizaminin saz haqqındakı şeirini oxuyur və saz alətinin şəklini uşaqlara göstərir. Onun yaranmasından danışır.

Tədqiqat səali:

— Aşiq musiqisinin melodiyasını, əsasən, hansı qədim musiqi aləti müşayiət edir?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif qruplara ayrılır. Əvvəlcə I qrup tərəfindən «Yaşa, Azərbaycan» mahnisinin melodiyası notla ifa olunur, sonra ikinci qrup həmin mahnının sözlərini müşayiətsiz oxuyur. Daha sonra müəllim bu mahnının yalnız musiqisini çalır. Bundan sonra müəllim üzərində Venn diaqramı olan vərəqləri sınıfə paylayır.

Tapşırıq: «Yaşa, Azərbaycan» aşiq mahnısının müşayiətli və müşayiətsiz ifasının fərqli və oxşar cəhətlərini müəyyənləşdirərək Venn diaqramında qeyd edin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Adı mahnılarda olduğu kimi aşiq mahnılarında da melodiyanın və onun müşayiətinin rolü ifadə vasitələri ilə aydınlaşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Aşıq musiqisində də melodiya bu janrın əsası və özəyidir.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

a) «Yaşa, Azərbaycan» aşiq mahnısı öyrədilir, onun girişi, bəndi, nəqəratı və sonluğu aydınlaşdırılır.

Mahnının tonallığını təyin edilərək onun səs sırası və T_3^5 -si ifa edilir.

b) Üzeyir Hacıbəylinin skripka, violonçel və fortepiano triosu üçün yazdığı «Aşıqsayağı» əsərindən bir parça səsləndirilir.

Tapşırıq: «Aşıqsayağı» fortepiano triosunu «Yaşa, Azərbaycan» mahnısı ilə müqayisə edin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə biz aşiq musiqi janrı ilə tanış olduq. Buna necə nail olduq?
- Azərbaycan aşiq yaradıcılığının əsas keyfiyyətlərini aşkar etmək üçün hansı əsərlərdən istifadə etdik?

Mövzu 6

AZƏRBAYCAN AŞIQ MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:2.2.5.
Fəndaxili - 1.1.3., 2.1.1.

MƏQSƏD: Aşiq musiqisi haqqında biliklərini sadə şəkildə şərh edir, xor daxilində kollektiv ifa qaydalarını mənimsədiyini nümayiş etdirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Sinifdə aşiq Hüseyin Saraclının Səməd Vurğunun sözlerinə yazdığı «Laçını» adlı aşiq mahnısı dinlənilir. Mahnı dinlənildikdən sonra müəllim şagirdlərə belə suallarla müraciət edir:

- Uşaqlar, mahnı neçə musiqi cümləsindən ibarətdir?
 - Aşiq mahnısının sözləri ilə melodiyası arasında uyğunluq varmı?
- Şagirdlərin cavabından sonra tədqiqat sualı verilir.

Tədqiqat sualı:

- Şeirin quruluşu aşiq mahnısının quruluşuna təsir edirmi?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif oğlanlardan və qızlardan ibarət iki qrupa bölünür.

Əvvəlcə qızlar şeirin sual və cavabdan ibarət iki sətrinin birinci sual hissəsini oxuyurlar, sonra oğlanlar ikinci sətri, yəni cavabı şeir kimi oxuyurlar. Bundan sonra aşiq mahnısının iki sətri musiqisi ilə birlikdə dinlənilir. Bu proses digər beytlərlə də aparılır.

Tapşırıq: Aşiq mahnısının sözləri ilə musiqisi arasında əlaqəni aydınlaşdırın.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Sinifdə müzakirə başlayır. Müəllimin köməyi ilə aşiq mahnısının quruluşu ilə şeirin sözləri arasında əlaqələr aydınlaşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Aşiq musiqisində şeir dəyişməz qalsa da, melodiyada tez-tez təkrarlanmalar olur və bu variasiya şəklində həyata keçirilir.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

a) Musiqisi aşiq Hüseyin Saraclıya, sözleri Səməd Vurguna məxsus olan «Laçını» mahnısı öyrədirilir.

b) Qara Qarayevin kamerası orkestri üçün yazılmış III simfoniyasının II hissəsində aşiq ritmlərindən istifadə olunmuş musiqi parçası dinlənilir.

Tapşırıq: Öyrənilmiş «Laçını» aşiq mahnısı ilə Q.Qarayevin III simfoniyasından dinlənilmiş musiqi parçası arasında oxşarlığı aydınlaşdırın.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə biz aşiq musiqisində sözlə melodiya arasında münasibətləri müəyyən-leşdirdik. Bunu necə etdik?

- Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?

— Öyrəndiyimiz aşiq mahnısının və dinlədiyimiz simfoniyanın müəllifləri kimdir?

— Aşiq Hüseyin Saraclı hansı böyük Azərbaycan şairinin sözlərindən istifadə edərək «Laçını» mahnısını yaratmışdır?

Mövzu 7

AZƏRBAYCAN KLASSİK MUĞAMLARI

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 1.1.2., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:1.2.4.
Fəndaxili - 3.2.1.

MƏQSƏD: Bəstəkar və xalq melodiyalarında tanıdığı intervalları müəyyən edir, Azərbaycan klassik muğamları haqqında ilkin anlayışlara malik olduğunu nümayiş etdirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, diskussiya, Venn diaqramı

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Sinifdə «Şur» muğamından «Hicaz» təsnifi dinlənilir. Dinləmədən sonra şagirdlərə suallar verilir:

- «Hicaz» təsnifində hansı musiqiçilər iştirak edir?
 - «Hicaz» təsnifi hansı musiqi alətlərinin müşayiəti ilə səslənir?
- Şagirdlərin cavablarından sonra tədqiqat sualı verilir.

Tədqiqat sualı:

- Təsnif və rəng arasında hansı oxşar və fərqli cəhətlər var?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif iki qrupa bölünür. Qruplara üzərində Venn diaqramı olan iş vərəqləri paylanır. I qrup təsnif və rəng arasında oxşar, II qrup isə fərqli cəhətləri Venn diaqramında qeyd edir. Bundan sonra müəllim verilən suallara hazır və düzgün cavabları olan Venn diaqramını lövhədən asır və müzakirələr başlayır.

Tapşırıq: Dinlənilmiş təsnif və rəng arasındaki oxşar və fərqli cəhətləri dəftərinizdə qeyd edin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Təsnif və rənglərin muğamlarda rolu aydınlaşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Muğamların dinlənilməsini asanlaşdırmaq üçün onların şöbələri arasında vokal və instrumental müşayiətlə mahnı-romans xarakterli «Təsnif» və rəqs xarakterli rənglərdən istifadə olunur.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Rauf Hacıyevə və sözləri Ənvər Əlibəyliyə məxsus olan «Azərbaycanım» mahnisı öyrədirilir.

Tapşırıq: Mahnını ifadəli oxuyun və «Şur» muğamının «Hicaz» təsnifi ilə müqayisə edin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə biz muğamlarımız haqqında ilkin məlumatlarla, təsnif və rənglə tanış olduq. Bunu necə etdik?

- Öyrəndiyimiz «Azərbaycanım» mahnisının müəllifləri kimdir?

Mövzu 8-9

ZƏRBİ-MUĞAMLAR

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 2.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:2.1.2.
Fəndaxili - 1.1.1., 1.2.2.

MƏQSƏD: Zərbi-muğamları fərqləndirir, verilmiş musiqi əsərinin melodiyasını və məzmun uyğunluğunu sadə şəkildə şərh edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, klaster (şaxələndirmə), müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Sinifdə «Qarabağ şikəstəsi» zərbi-muğamı səsləndirilir. Sonra sinfə suallar verilir:

- Uşaqlar, dinlədiyiniz bu zərbi-muğam nəyə həsr olunub?
- «Qarabağ şikəstəsi» adlanan bu zərbi-muğam müəyyən ritmə əsaslanır mı?
- Şagirdlərin cavablarından sonra tədqiqat sualı verilir.

Tədqiqat suali:

- «Qarabağ şikəstəsi» zərbi-muğamının xarakteri necədir və muğamlardan necə fərqlənir?

2. Tədqiqatın aparılması

«Qarabağ şikəstəsi»ndən bir parça səsləndirilir. Sinfə üzərində Venn diaqramı çəkilmiş iş vərəqləri paylanılır. Qızlardan ibarət qrup bu iki əsər arasında oxşar, oğlanlardan təşkil edilmiş qrup isə fərqli cəhətlər haqqında ümumiləşdirilmiş fikirlərini söyləyirlər. Düzgün cavabı müəllim lövhədə çəkilmiş Venn diaqramında göstərir.

Tapşırıq: Öz cavablarınız ilə lövhədə göstərilmiş cavabları müqayisə edin. Əldə etdiyiniz nəticəni iş vərəqlərində yazın.

3. İnfərmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Zərbi-muğamların xarakteri, vəzni haqqında anlayışlar dəqiqləşdirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Muğamlar sərbəst, zərbi-muğamlar isə dəqiq ritmə malikdirlər və müxtəlif xarakterli olurlar.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Oqtay Rəcəbova və sözleri Rafiq Yusifoğluna məxsus olan «Azərbaycan yaşayır» mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: «Azərbaycan yaşayır» və «Qarabağ şikəstəsi» arasındaki xarakter oxşarlığını aydınlaşdırın. Onları hansı əlamətlər birləşdirir?

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə biz zərbi-muğamlar haqqında III sinifdən olan biliklərimizi genişləndirdik və onun muğamdan fərqini aydınlaşdırıq. Bunu necə etdik?

- Mövzunun aydınlaşdırılması üçün hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?
- Yeni mahnının müəllifləri kimdir?

II bölmə. Azərbaycan və dünya xalqlarının musiqisi

Mövzu 10

NİYAZİNİN «QAYTAĞI» SİMFONİK ƏSƏRİ VƏ «LƏZGINKA» LƏZGİ XALQ RƏQSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.3., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:1.2.1., T.i.:2.2.6

Fəndaxili - 1.1.3., 1.2.1.

MƏQSƏD: Azərbaycan və Şimali Qafqaz xalqlarının rəqsləri arasında oxşar və fərqli cəhətləri sadə şəkildə izah edir. Xor daxilində ifa bacarığını nümayiş etdirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, Venn diaqramı, diskussiya

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Azərbaycan bəstəkarı və dirijoru Niyazinin simfonik orkestr üçün «Qaytağı» əsərindən və ləzgi xalqına məxsus «Ləzginka» rəqsindən bir parça səsləndirilir. Səsləndirilən musiqi parçaları dinlənildikdən sonra müəllim sinfə suallarla müraciət edir:

- Uşaqlar, dinlədiyiniz bu iki əsər haqqında nə deyə bilərsiniz?
 - Dinlədiyiniz musiqi əsərləri arasında xaraktercə fərq və ya oxşarlıq vardır mı?
- Şagirdlər müəllimin köməyi ilə sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat səali:

— Dinlədiyiniz cəld templi iki musiqi nümunəsi arasında daha hansı oxşar və fərqli cəhətlər var?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif iki qrupa bölünür və şagirdlərə üzərində Venn diaqramı çəkilmiş iş vərəqləri paylanılır. I qrupa fərqli, II qrupa isə iki musiqi nümunəsinin oxşar cəhətləri diaqramda qeyd etmək tövsiyə olunur.

Tapşırıq: Dirlənilmiş əsərlərin məzmununa uyğun şəkil çəkin.

3. İformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Niyazinin «Qaytağı» simfonik əsəri və ləzgi xalq rəqsi «Ləzginka»nın xaraktercə bir-birinə yaxınlığı ilə seçildiyi müəyyənləşdirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Azərbaycan və ləzgi xalqlarının milli rəqsləri arasında çoxlu oxşar cəhətlər vardır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Rəqs xarakterli «Qalada yatmış idim» Azərbaycan xalq mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: 1. 6/8 xanə ölçüsünə malik olan «Qalada yatmış idim» xalq mahnısını düzgün oxumaqla bərabər, mahnının xanə ölçüsünə uyğun dirijorluq edin.

2. Mahnının yazılılığı tonallığı təyin edib oxuyun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə biz Azərbaycan və ləzgi rəqsləri arasında uyğunluğu araşdırırdıq. Bunu necə etdik?

— Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?

— Öyrəndiyimiz xalq mahnısı xaraktercə dinlədiyimiz rəqslərə oxşayırmı?

AZƏRBAYCAN XALQ MUSIQİSİ RUS BƏSTƏKARLARININ YARADICILIĞINDA

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.3., 2.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:1.2.1., T.i.:2.2.6.
Fəndaxili - 1.2.2., 2.1.1.

MƏQSƏD: Dünyanın professional bəstəkarlarının əsərlərində Azərbaycan xalq musiqisi nümunələrindən necə istifadə edilməsini əsaslı izah edir. Melodiya və məzmun uyğunluğunu şərh edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, diskussiya, Venn diaqramı

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

«Qaladan qalaya» Azərbaycan xalq mahnısı, M.Qlinkanın «Ruslan və Lyudmila» operasından «İran qızlarının xoru», «Ninni» Azərbaycan xalq mahnısı və M.İppolitov-İvanovun «Türk fragmentləri»ndən I hissə səsləndirilir. Sonra sinfə suallarla müraciət olunur:

- «Qaladan qalaya» xalq mahnısı və «İran qızlarının xoru» əsərlərində hansı oxşarlıq var?
- «Ninni» Azərbaycan xalq mahnısı və «Türk fragmentləri» əsərindən dirlədiyimiz hissə arasında hansı oxşarlıq var?

Tədqiqat səali:

- Rus bəstəkarları öz əsərlərində Azərbaycan xalq musiqisindən necə istifadə ediblər?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif iki qrupa bölünür və onlara üzərində cədvəl çəkilmiş iş vərəqləri paylanılır. I qrup «İran qızlarının xoru» və «Qaladan qalaya» xalq mahnısı arasında, II qrup isə «Türk fragmentləri»ndən I hissə və «Ninni» xalq mahnısı arasında oxşar və fərqli cəhətləri cədvəldə qeyd edir.

I qrup

Nº	Əsərin adı	Oxşar cəhətlər	Fərqli cəhətlər
1.	«İran qızlarının xoru»		
2.	«Qaladan qalaya»		

II qrup

Nº	Əsərin adı	Oxşar cəhətlər	Fərqli cəhətlər
1.	«Türk fragmentləri»ndən I hissə		
2.	«Ninni»		

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Rus bəstəkarlarının yaradıcılığında Azərbaycan musiqisindən necə istifadə olunduğu aydınlaşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Tarixən rus bəstəkarları öz əsərlərində Azərbaycan xalq musiqisindən geniş istifadə etmişlər.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

«Ninni» Azərbaycan xalq mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq:

1. «Ninni» mahnısının səsləndiyi tonallığı təyin edib, bu qammanı oxuyun.
2. Öyrəndiyiniz mahnının xarakteri haqqında fikir söyləyin.
3. Mahnının məzmununa uyğun şəkil çəkin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu gün biz Azərbaycan xalq musiqisindən rus bəstəkarlarının necə bəhrələndiyini aydınlaşdırırdıq. Onların əsərlərindən fragmentləri dinlədikdə bu əsərlərdə Azərbaycan xalq musiqisindən bəhrələnmə olduğunu aşkara çıxardıq. Bunu necə etdik?
- Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı əsərlərdən istifadə etdik?
- Bu əsərlərin müəllifləri kimdir?

Mövzu 12

AZƏRBAYCAN BƏSTƏKARLARININ YARADICILIĞINDA ƏRƏB XALQ MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.2., 1.1.3., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - H.b.:3.2.2.
Fəndaxili - 2.1.1., 3.1.2.

MƏQSƏD: Dünya xalqlarının musiqisinin Azərbaycan professional musiqisinə təsirini nümunələr əsasında müəyyənləşdirir, tanıdığı intervalları təyin edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, Venn diaqramı, müqayisə, diskussiya

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Elmira Nəzirovanın Fikrət Əmirovla «Ərəb mövzusunda fortepiano və simfonik orkestr üçün konsert» əsərindən ərəb xalq mahnısı istifadə olunmuş bir parça, sonra isə həmin musiqinin ərəb müğənnisi tərəfindən ifası səsləndirilir.

Dinləmədən sonra müəllim sinfə müraciət edir:

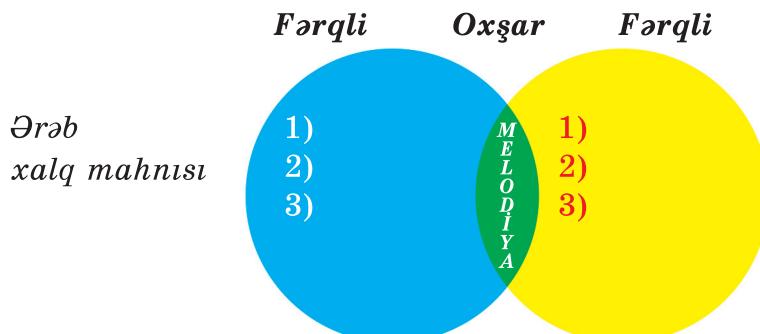
- Uşaqlar, dinlədiyiniz bu iki musiqi haqqında nə deyə bilərsiniz?
- Şagirdlər müəllimin köməyi ilə suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

— Uşaqlar, dinlədiyiniz bu iki musiqi nümunəsinin oxşar və fərqli cəhətləri hansılardır?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif iki qrupa bölündür və onlara üzərində Venn diaqramı çəkilmiş iş vərəqləri paylanır. I qrupa dinlənilən əsərlər arasında oxşar, II qrupa isə fərqli cəhətləri Venn diaqramında qeyd etmək tapşırılır.

«Ərəb mövzusunda
fortepiano və
simfonik orkestr
üçün konsert»

Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirdikdən sonra müəllim lövhədə Venn diaqramında yazılmış doğru cavabları göstərir.

Tapşırıq: Öz cavablarınız ilə lövhədə göstərilən cavabları müqayisə edərək iş vərəqlərində düzəliş edin.

3. İnförmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Konsertin I hissəsinin quruluşu sxem üzrə aydınlaşdırılır.

«Musiqi lügəti»ndəki terminlər sadə dillə aydınlaşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Xarici ölkə bəstəkarları bizim xalq musiqimizdən istifadə etdiyi kimi, Azərbaycan bəstəkarları da bir sıra xarici ölkələrin xalq musiqilərindən öz yaradıcılıqlarında istifadə ediblər.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Bəstəkar Fikrət Əmirovun nota aldığı «Bənövşə» Azərbaycan xalq mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: Mahnının melodiyasını sözləri ilə bərabər düzgün oxuyun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu gün biz Azərbaycan bəstəkarları E.Nəzirovanın və F.Əmirovun öz yaradıcılıqlarında ərəb musiqisindən necə istifadə etdiyini aydınlaşdırıq. Bunu necə etdik?
- Adıçəkilən bəstəkarların birgə yazdıqları əsər necə adlanır?
- Digər xalqların musiqisindən öz yaradıcılığında istifadə edən daha hansı Azərbaycan bəstəkarlarını tanıyırsınız?
- F.Əmirovun nota köçürdüyü hansı Azərbaycan xalq mahnısını oxudunuz?

AZƏRBAYCAN BƏSTƏKARININ YARADICILIĞINDA ORTA ASİYA SƏHRALARININ TƏSVİRİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 2.1.2., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - T.i.:1.1.2.
Fəndaxili - 3.1.1., 3.3.2.

MƏQSƏD: Musiqi əsərləri ilə sənət əsərləri arasındaki məzmun və xarakter uyğunluğunu sadə şəkildə izah edir. Xorla ifa bacarığını nümayiş etdirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Lövhəyə Orta Asiya səhraları təsvir olunan bir şəkil asılır və Soltan Hacıbəyovun «Karvan» simfonik lövhəsindən bir parça səsləndirilir.

Sinfə suallarla müraciət olunur:

- Uşaqlar, lövhədəki şəkildə nə təsvir olunmuşdur?
 - Bəs dinlədiyiniz musiqidə, sizcə, nə təsvir olunub?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat səali:

- Uşaqlar, biz musiqini dinlədikdə onun məzmununu təyin edə bilərikmi?

2. Tədqiqatın aparılması

Əvvəlcə tütəkdə ifa edilən «Şur» muğamından «Hicaz» şöbəsi, sonra «Karvan» simfonik lövhəsində simfonik orkestrin müşayiəti ilə fleyta musiqi alətində çalınan melodiya səsləndirilir. Musiqi nümunələri müqayisə olunur.

Tapşırıq: a) Dirlənilən musiqi nümunələrində oxşarlığı təyin edin.

b) Şəkildə təsvir edilmiş səhra ilə «Karvan» simfonik lövhəsinin məzmun və xaraktercə uyğunluğunu aydınlaşdırın.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Müzakirə zamanı tütəkdə və simfonik orkestrin müşayiəti ilə fleytada çalınan hər iki melodiyanın «Şur» muğamından «Hicaz» şöbəsinin intonasiyalara əsaslandığı aydınlaşdırılır. Eyni zamanda şəkildəki səhra ilə «Karvan» musiqisinin eyni məzmuna uyğunluğu müəyyənləşdirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Musiqi vasitəsilə müəyyən təsviri obrazlar yaratmaq mümkündür. Dəniz, səhra, meşə və s. bu kimi obrazlar notların dili ilə öz təsvirini tapır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Üzeyir Hacıbəylinin nota saldığı «Şəfəq söküllerkən» Azərbaycan xalq mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: Mahnının melodiyasını və sözlərini düzgün oxuyun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Uşaqlar, bu gün biz musiqinin təsviri imkanlarını aydınlaşdırıldıq. Bunu necə etdik?
- Mövzu ilə əlaqədar hansı əsərlərdən istifadə etdik?
- Bu əsərlərin müəllifləri kimdir?
- Oxuduğunuz mahnı necə adlanır və onun müəllifi kimdir?

Mövzu 14

AZƏRBAYCAN BƏSTƏKARI VƏ ÇİN LADI

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 3.1.1., 3.3.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.:1.2.1.

Fəndaxili - 1.1.3., 1.2.1.

MƏQSƏD: Nümunələr əsasında dünya xalqlarının musiqisinin təsiri ilə yaranan Azərbaycan professional musiqi əsərlərini müqayisəli təhlil edir, onların hansı ladda yazıldığını müəyyənləşdirir. «Mahnı-marş», «mahnı-rəqs» tipli musiqi nümunələrinin ifasında iştirak edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, diskussiya

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Müəllim əvvəlcə beş səsdən ibarət «Çin lady»nı çalır, sonra isə Qara Qarayevin «Yeddi gözəl» baletindən «Çin gözəli» rəqsini səsləndirir.

Sinfə sual verilir.

— Dirlədiyiniz beş səsli «Çin lady» ilə Qara Qarayevin «Çin gözəli» rəqsi arasında hansı oxşarlıq vardır?

Şagirdlər cavab verirlər.

Tədqiqat səali:

— Bestəkar Qara Qarayev «Çin gözəli» rəqsinə yazarkən nədən istifadə etmişdir?

2. Tədqiqatın aparılması

Məktəblilər əvvəlcə lövhədə yazılmış «Çin lady»nı majorda oxuyurlar. Sonra isə Q.Qarayevin «Çin gözəli» rəqsinin əsas melodiyası notlarla ifa edilir.

Tapşırıq: İfa etdiyiniz «Çin lady»nın səs sırası ilə «Çin gözəli» rəqsi arasında hansı oxşarlığın olduğunu aydınlaşdırın.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

«Çin lady» və «Çin gözəli» rəqsi ətrafında diskussiya aparılır və onlar müqayisə olunur.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Dinlənilən «Çin ladı» və «Çin gözəli» rəqsi eyni bir lada əsaslanıb.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Qara Qarayevə, sözləri Zeynal Cabbarzadəyə məxsus olan «Məktəblilərin sülh haqqında mahnisı» öyrədilir.

Tapşırıq: 1. Mahnının məzmunu haqqında danışın.

2. Mahnının xarakterini müəyyənləşdirin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə biz məşhur Azərbaycan bəstəkarı Qara Qarayevin «Çin ladı»ndan istifadə etdiyinin şahidi olduq. Bu nəticəyə necə gəldik?
- Mövzu ilə əlaqədar hansı əsərdən istifadə etdik?
- «Çin ladı»nda neçə səs olur?
- Oxuduğumuz mahnı necə adlanır?
- Mahnının müəllifləri kimdir?

Mövzu 15-16

6/8 METRİK ÖLÇÜSÜ VƏ ŞƏRQ MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.3., 3.1.1., 3.3.3.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d. :1.1.2.

Fəndaxili - 1.1.2., 1.2.2.

MƏQSƏD: Şərqi musiqisində geniş yayılmış 6/8 xanə ölçüsünü müəyyən edir, ona uyğun olaraq dirijorluq edir. Müxtəlif xalqların musiqisini fərqləndirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, diskussiya, müqayisə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Əvvəlcə «Uzundərə» Azərbaycan xalq rəqsi, sonra isə «Mavriqi» adlanan özbək rəqsi səsləndirilir və onların xanə ölçülərinə uyğun əl çalınır.

Sinfə müraciət edilir:

— Uşaqlar, əvvəlki dərslərdən sizə məlumdur ki, «Uzundərə» Azərbaycan xalq rəqsinin xanə ölçüsü 6/8-dir. Elədirmi?

— Bəs «Mavriqi» özbək rəqsinin xanə ölçüsü neçədir?

Şagirdlər sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat suali:

— Dinlədiyiniz «Uzundərə» Azərbaycan rəqsi ilə «Mavriqi» özbək rəqsi arasında hansı oxşar və fərqli cəhətlər var?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinfə üzərində Venn diaqramı çəkilmiş iş vərəqləri paylanılır. Şagirdlər iki qrupa bölünür. I qrup «Uzundərə» və «Mavriqi» rəqsləri arasında oxşarlığı, II qrup isə fərqi müəyyən edərək Venn diaqramında qeyd edirlər. Bundan sonra müəllim lövhədən düzgün cavablar yazılmış Venn diaqramını asır və şagirdlərə bu iki musiqi nümunəsi arasındaki oxşarlığını və fərqi bir daha başa salır və tapşırıq verir.

Tapşırıq: Lövhədə göstərilən Venn diaqramı ilə cavabları yazdığınız Venn diaqramlarını müqayisə edərək səhvlerinizi düzəldin.

3. İnfərmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Dinlənilmiş rəqslərin oxşar və fərqli cəhətləri ətrafında müzakirə aparılır. 6/8 xanə ölçüsü hər iki qrupa daxil olan şagirdlər tərəfindən müqayisə edilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

6/8 xanə ölçüülü musiqi nümunələri Azərbaycanda geniş yayıldığı kimi, Özbəkistanda, Tacikistanda, Türkmenistanda da çoxlu sayda bu ölçüülü xalq musiqi nümunələrinə rast gəlinir.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi bəstəkar Musa Mirzəyevə, sözləri şair Hikmət Ziyaya məxsus olan «Yeni il» mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: 1. Mahnının hansı bayrama həsr olunduğunu söyləyin.

2. Mahnının yazılıdığı tonallığı təyin edib həmin qammanı və onun tonika üçsəslisini oxuyun.

3. Mahnının hansı xanə ölçüsünə malik olduğunu söyləyin.

Bundan sonra 6/8 xanə ölçüsünə malik «Bir quş düşdü havadan» adlı Azərbaycan xalq mahnısı dinlənilir və onun təranələri altında uşaqlar rəqs edirlər.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə biz 6/8 xanə ölçüsünə malik Azərbaycan və özbək xalq rəqsləri arasında oxşarlığı aydınlaşdırıldıq. Bunu necə etdik?

— Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?

— 6/8 xanə ölçüülü hansı mahnını öyrəndik?

— Öyrəndiyimiz mahnının müəllifləri kimdir?

— Dərsin sonunda hansı mahnının təranələri altında rəqs etdik?

III bölmə. Dünya xalqlarının musiqisi arasında keçilməz sərhədlər yoxdur

Mövzu 17

İOHANN SEBASTYAN BAX VƏ AZƏRBAYCAN MUĞAMI «BAYATI-ŞIRAZ»

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.3., 1.2.2., 3.3.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.2.1., F.t.: 4.1.1.
Fəndaxili - 1.2.3., 2.1.1.

MƏQSƏD: Azərbaycan xalq musiqisinin başqa xalqların professional musiqisine təsirini nümunələr əsasında sadə şəkildə izah edir. Milli və Avropa musiqi kollektivlərini fərqləndirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, diskussiya

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

İ.S.Baxın «Re minor Tokkata və Fuqa» əsərinin giriş hissəsi və «Bayati-Şiraz» muğamının «Bərdaşt» hissəsi səsləndirilir. Musiqi əsərlərindən parçalar dinlənildikdən sonra müəllim sinfə suallarla müraciət edir:

- Uşaqlar, dinlədiyiniz birinci musiqi nümunəsi hansı Avropa musiqi alətində səsləndi?
- Bəs ikinci musiqi nümunəsi hansı musiqi alətində səsləndi?
- Uşaqlar müəllimin köməyi ilə suallara cavab verirlər.

Tədqiqat səali:

— Dinlədiyiniz bu iki musiqi nümunəsi arasında oxşarlıq vardır mı? Bunların fərqli cəhətləri nədir?

2. Tədqiqatın aparılması

Dinlənilmiş musiqi nümunələri haqqında fikir söyləmək üçün şagirdlərə üzərində cədvəl olan iş vərəqləri təqdim olunur:

Nº	Əsərin adı	Səsləndiyi musiqi alətinin adı	Oxşar cəhətlər	Fərqli cəhətlər
1.	İ.S.Bax «Re minor Tokkata və Fuqa»			
2.	«Bayati-Şiraz» muğamının «Bərdaşt» şöbəsi			

Tapşırıq: Təqdim olunmuş cədvəli doldurun.

3. İnförmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Şagirdlər cədvəli doldurduqdan sonra müəllim düzgün cavab olan cədvəli lövhədən asır. Qruplar öz cavabları ilə lövhədəki cavabları müqayisə edir və səhvlərini düzəldirlər.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Bütün dövrlərdə Avropa bəstəkarları öz yaradıcılıqlarında Şərq musiqisinə müraciət ediblər. Buna sübut olaraq alman bəstəkəri İ.S.Baxın «Re minor Tokkata və Fuqa» əsərini göstərmək olar.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Səid Rüstəmova və sözləri Mirmehdi Seyidzadəyə məxsus olan «Bulaq» mahnısı öyrənilir.

Tapşırıq: 1. Mahnını düzgün oxuyun və ritminə uyğun hərəkətlər edin.

2. Mahnının yazılılığı müəyyənləşdirib, həmin qammanı oxuyun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

– Bu dərsdə biz alman bəstəkəri İ.S.Baxın Azərbaycan muğamından bəhrələnərək əsər yaratdığını aydınlaşdırırdıq. Bu nəticəyə necə gəldik? Bunun üçün hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?

– Oxuduğunuz «Bulaq mahnısı»nın müəllifləri kimdir?

Mövzu 18

RUS BƏSTƏKARI DMİTRİ KABALEVSKI VƏ YAPON XALQ MAHNISI

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 3.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.2.1.

Fəndaxili - 1.2.3., 2.1.2.

MƏQSƏD: Professional və xalq musiqisinin nümunələri arasında oxşar və fərqli cəhətləri müəyyən edir. Mahnı-rəqs tipli musiqilərin ifasında iştirak edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Əvvəlcə «Albalı» yapon xalq mahnısı, sonra isə D.B.Kabalevskinin fortepiano üçün «Yapon mövzusunda variasiyalar»ın birinci hissəsi səsləndirilir.

Musiqi parçaları dinlənildikdən sonra müəllim şagirdlərə suallarla müraciət edir:

– Neçə musiqi nümunəsi dinlədik?

– Birinci musiqi ilə ikinci musiqi nümunəsi arasında hansı əlaqə var?

Müəllimin köməyi ilə şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

— Yapon xalq mahnısı ilə D.B.Kabalevskinin «Variasiyalar»ı arasında oxşar və fərqli cəhətlər hansılardır?

2. Tədqiqatın aparılması

Şagirdlərə üzərində cədvəl çəkilmiş iş vərəqləri paylanılır və dinlənilmiş iki əsər arasındakı oxşarlığı qeyd etmək tövsiyə olunur. Cədvəldə göstərilmiş meyarlar müəyyənləşdirilir və qarşısında (+), yaxud (-) işarələri qoyulur.

Nº	Əsərin adı	Melodiyasında oxşarlıq	Tempində oxşarlıq	Fərqli cəhətlər
1.	«Albalı» yapon xalq mahnısı			
2.	«Variasiyalar» əsərinin I hissəsi			

Tapşırıq: Cədvələ əsasən iki musiqi nümunəsinin oxşar və fərqli cəhətləri haqqında fikir söyləyin.

3. İnfərmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Hər iki musiqi əsərindəki xarakter dəyişikliyi haqqında fikir mübadiləsi aparılır, yenidən bu nümunələr bütövlükdə dinlənilir və «Albalı» yapon xalq mahnısı sözlərlə, həm də notlarla ifa olunur.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Bəstəkarlar digər xalqların milli musiqisinə müraciət edərək yeni əsərlər yarada bilirlər. Musiqi sərhəd tanımır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi D.B.Kabalevskiyə və sözləri A.Prišeletsə (tərcüməsi Ə.Ağayevindir) məxsus olan «Bizim diyar» mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: «Bizim diyar» mahnısının sözlərini düzgün tələffüz edin və melodiyasını təmiz oxuyun. Mahnının məzmununu diqqətlə araşdırın. Vətən təbiəti haqqında şairin fikirlərini aydınlaşdırın.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə biz rus bəstəkarı Dmitri Kabalevskinin yaradıcılığında yapon xalq mahnısından istifadə etdiyini müəyyənləşdirdik. Bunu necə etdik?

— Mövzu ilə əlaqədar hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?

Mövzu 19

RUS BƏSTƏKARI NİKOLAY RİMSKİ-KORSAKOV VƏ ŞƏRQ MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.2., 1.2.2., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.2.1.
Fəndaxili - 2.1.1., 3.2.2.

MƏQSƏD: Professional musiqi əsərlərində xalq melodiyalarına məxsus intervalla-
rı müəyyən edir. İstifadə edilən musiqi ifadə vasitələrini tanıyır. Musiqi kollek-
tivlərini fərqləndirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə və müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

N.A.Rimski-Korsakovun «Şəhrizad» simfonik əsərindən bir parça dinlənilir. Bundan sonra sinfə suallarla müraciət olunur:

- Uşaqlar, indi dinlədiyiniz musiqi nümunələrini bu vaxta kimi harada eşitmisiniz?
- «Şəhrizad» simfonik süitasının musiqisi Azərbaycan musiqisinə oxşayır mı?

Tədqiqat sualı:

— Dinlədiyiniz «Şəhrizad» sinfonik süitasındaki melodiya F.Əmirovun və E.Nəzirovanın keçən dərslərdə dinlədiyimiz ərəb mövzusunda fortepiano «Konsert»inə xaraktercə oxşayır mı?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinif iki qrupa bölünür və qruplara üstündə cədvəl olan iş vərəqləri paylanır:

Nº	Əsərin adı	Oxşar cəhətlər	Fərqli cəhətlər
1.	Nikolay Rimski-Korsakov. «Şəhrizad»		
2.	Fikrət Əmirov. «Ərəb mövzusunda Konsert»		

Bundan sonra müəllim lövhədə düzgün cavablar yazılmış cədvəli asır.

Tapşırıq: Öz cavablarınızla lövhədəki cavabları tutuşdurun və səhvinizi düzəldin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

«Şəhrizad» simfonik süitasında Şəhrizad obrazının yaradılmasında müxtəlif musiqi ifadə vasitələrindən istifadə olunduğu araşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Rus bəstəkarları daima öz əsərlərində Şərq musiqisinə müraciət etmişlər və bu təkcə N.A.Rimski-Korsakovun deyil, A.Balakirevin, M.İppolitov-İvanovun, M.Qlinkanın və b. kimi bəstəkarların da yaradıcılığında öz əksini tapmışdır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Azərbaycan xalq mahnısı «Sarıbülbül» məktəblilərə öyrədilir.

Tapşırıq: Sözləri düzgün tələffüz edin və melodiyadakı melizmləri təmiz oxuyun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə biz rus bəstəkarının yaradıcılığında Şərq musiqisindən istifadə mövzusunu aydınlaşdırırdıq. Bunu necə etdik?
- Mövzu ilə əlaqədar hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?
- Dinlədiyiniz musiqi nümunələrinin müəllifləri kimdir?
- Hansı mahnını öyrəndik?

Mövzu 20

MİXAIL QLİNKA VƏ İSPAN MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 2.1.1., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.2.1.
Fəndaxili - 2.1.1., 3.2.2.

MƏQSƏD: Xalq rəqslərinin professional musiqiyə təsirini nümunələr əsasında şərh edir. Əsərin xarakteri, janrı, melodiya və məzmunu haqqında məlumat verməyi bacarır.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, diskussiya, müqayisə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

M.Qlinkanın «Araqon xotası» simfonik uverturasından bir parça və şən xarakterli Azərbaycan «Yallı» rəqsi səsləndirilir.

Məktəblilərə suallarla müraciət edilir:

- Dinlədiyiniz bu iki əsərdə xaraktercə oxşarlıq varmı?
- Bu iki musiqi nümunəsi nə ilə fərqlənir?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

— Böyük rus bəstəkarı M.Qlinkanın ispan xalq musiqisinə əsaslanaraq yazdığı «Araqon xotası» simfonik uverturasını dinlədiniz. Bu əsərin xarakteri necədir və musiqinin hansı janrına uyğundur?

2. Tədqiqatın aparılması

Şagirdlərə üstündə cədvəl olan iş vərəqləri paylanır, musiqinin xarakterini və janrını təyin edib qarşısında (+) işaretinin qoyulması tövsiyə olunur.

№	Əsərin adı	Xarakteri		Janrı		
		şən	qəmli	mahnı	rəqs	mars
1.	«Araqon xotası»					
2.	«Yallı»					

Cədvəldə göstərilən suallara cavablar yazıldıqdan sonra müəllim düzgün cavab olan cədvəli lövhədən asır.

Tapşırıq: Lövhədəki cədvəllə yazdığınız cavabları yoxlayıb səhvlərinizi düzəldin.

3. İnfərmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

«Araqon xotası» əsərinin xarakteri və janrı dəqiqləşdirilir. Əsərdə ispan musiqisi çalarlarının istifadəsi araşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

M.Qlinka ispan xalq musiqisində geniş yayılmış, bizim «Yallı»ya oxşar «Xota» adlı rəqsdən istifadə edərək «Araqon xotası» adlı simfonik uvertüra yaratmışdır. Araqon – İspaniyada olan vilayətlərdən birinin adıdır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

a) M.Qlinkanın «Torağay» mahnısı dinlənildikdən sonra onun melodiyasından bir parça notla oxunur.

b) «Qaçaq Nəbi» Azərbaycan xalq mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: Uşaq zərb alətləri ilə mahniya ritmik müşayiət yaradın.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

– Bu dərsdə biz M.Qlinkanın ispan xalq rəqslərindən istifadə edərək gözəl bir simfonik əsər yaratdığını öyrəndik. Bunu necə etdik?

– M.Qlinkanın melodiyasından istifadə etdiyi xalq rəqsi necə adlanır?

– M.Qlinkanın hansı mahnısının melodiyasını notla oxuduq?

– Hansı Azərbaycan xalq mahnısını öyrəndik?

Mövzu 21

VALS AVROPA VƏ AZƏRBAYCAN MUSIQİSİNDƏ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 1.1.3., 2.1.1., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.1.1., H.b.: 1.2.1.
Fəndaxili - 1.2.2., 1.2.3.

MƏQSƏD: Dünya xalqlarının musiqisinin Azərbaycan professional musiqisinə təsirini nümunə əsasında izah edir. Dinlədiyi musiqi parçalarının xarakterini sadə şəkildə şərh edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, diskussiya

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Avstriya bəstəkarı, «Valslar kralı» İ.Ştrausun «Vyana meşəsinin nağılları» və Qara Qarayevin «Yeddi gözəl» baletindən «Vals» əsərlərinin hərəsindən bir parça dinlənilir. Bundan sonra sinfə suallarla müraciət olunur:

- Dinlədiyiniz əsərlərdən hansı Azərbaycan bəstəkarına məxsusdur?
- Bu iki əsərin xarakteri haqqında nə deyə bilərsiniz?

Suallara mümkün cavablar alındıqdan sonra tədqiqat sualı verilir.

Tədqiqat sualı:

— Avstriya bəstəkarı İ.Ştrausun «Vyana meşəsinin nağılları» və Qara Qarayevin «Yeddi gözəl» baletindən «Vals» əsərlərinin oxşarlığı və fərqliliyi haqqında nə deyə bilərsiniz?

2. Tədqiqatın aparılması

Sinfə üzərində cədvəl çəkilmiş iş vərəqləri paylanılır və dinlənilmiş əsərlər haqqında verilmiş sualların qarşısında (+) və ya (-) işarəsi qoymaq tövsiyə olunur.

№	Əsərin adı	Əsərin janrı			Əsəri ifa edən kollektiv			Xanə ölçüsü			
		mahnı	rəqs	marş	simfonik orkestr	kamera orkestri	xalq çalğı alətləri ansamblı	2/4	3/4	4/4	6/8
1.	Q.Qarayev. «Vals»										
2.	İ.Ştraus. «Vyana meşəsinin nağılları» valsı										

Tapşırıq: Müəllim lövhədən düzgün cavablar yazılmış cədvəl asır və şagirdlərə tapşırır ki, onlar öz cavabları ilə lövhədəki cavabları tutuşdurub səhvlərini düzəltsinlər.

3. İnförmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Dinlənilmiş iki əsərin şifahi şəkildə müqayisə yolu ilə oxşar və fərqli cəhətləri aydınlaşdırılır, fikir mübadiləsi aparılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Azərbaycan və digər Şərqi ölkələrinin musiqisi Avropa bəstəkarlarının yaradıcılığına təsir göstərdiyi kimi, Avropa musiqisinin də Azərbaycan professional musiqisinə böyük təsiri olmuşdur.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Azərbaycan bəstəkarı Telman Hacıyevin şair Nəbi Xəzrinin sözlərinə bəstələdiyi vals templi «Abşeron» mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: Uşaq zərb alətləri ilə «Abşeron» mahnısına ritmik müşayiət yaradın.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə biz «Vals» janrının Avropa və Azərbaycan bəstəkar musiqisində necə əks olunduğunu aydınlaşdırırdıq. Bunu necə etdik?

— Mövzu ilə əlaqədar hansı musiqi əsərlərini dinlədik?

— Bu əsərlərin müəllifləri kimdir?

— Vals temli hansı mahnını öyrəndik və onun müəllifləri kimdir?

Mövzu 22

MARŞ AVROPA VƏ AZƏRBAYCAN MUSIQİSİNDE

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.3., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.1.2.

Fəndaxili - 1.2.2., 3.1.1.

MƏQSƏD: Musiqi əsərlərinin melodiyası və məzmununun uyğunluğunu nümunələr əsasında müəyyən edir. Mahnı-marş janrlı musiqi nümunələrinin ifasında iştirak edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, diskussiya, müqayisə, Venn diaqramı

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Dahi italyan bəstəkarı Cüzeppé Verdinin «Aida» operasından «Marş» və «Şur» Azərbaycan klassik muğamından marş xarakterli «Simayı-Şəms» rəngi səsləndirilir. Müəllim şagirdlərə suallarla müraciət edir:

— Dinlədiyiniz bu iki musiqi əsərindən hansı Azərbaycan xalqına məxsusdur?

— Bu musiqi nümunələri arasında uyğunluq varmı?
Şagirdlər müəllimin köməyi ilə sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat səali:

— Dinlədiyiniz C.Verдинin «Aida» operasından «Marş»la «Simayı-Şəms» rəngi arasında hansı oxşarlıq və fərqlilik var?

2. Tədqiqatın aparılması

Şagirdlərə üzərində cədvəl çəkilmiş iş vərəqləri paylanır və tövsiyə edilir ki, cədvəldəki doğru cavabların qarşısında (+) işaretisi qoymaqla onları cavablandırırsınlar.

№	Əsərin adı	Musiqinin janrı			Xarakteri			Xanə ölçüsü				
		mahnı	rəqs	marş	şən	təntə-nəli	qəmli	2/4	3/4	4/4	6/8	3/8
1.	«Aida» operasından «Marş»											
2.	«Simayı-Şəms» rəngi											

Şagirdlər cədvəli doldurduqdan sonra müəllim düzgün cavab olan cədvəli lövhədən asır. Şagirdlər öz cavabları ilə cədvəldəki cavabları müqayisə edir, doğru olanı müəyyənləşdirirlər.

Tapşırıq: Öz cavablarınızı lövhədəki cavablarla müqayisə edin və səhvlərinizi düzəldin.

3. İnförmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

a) Cədvəldəki doğru cavablara uyğun olaraq mövzu ətrafında şagirdlərlə fikir mübadiləsi aparılır.

b) «Aida» operasındaki «Marş» və «Simayı-Şəms» rənginin hərəsindən bir parça notla ifa olunur.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Hər bir xalqın bəstəkar və xalq musiqisində marş janrı geniş yayılmışdır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Qara Qarayevə, sözləri M.Svetlova və tərcüməsi Vladimir Qafarova məxsus marş xarakterli «Dəniz neftçilərinin mahnısı» öyrədilir.

Tapşırıq: Uşaq zərb alətləri vasitəsilə mahnının ritminə uyğun olaraq müşayiət yaradın.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu gün biz Avropa və Azərbaycan musiqisində marş janrı ilə tanış olduq. Bunu necə etdik?

— Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı əsərlərdən istifadə etdik?

— Bu əsərlərin müəllifləri kimdir?

— Hansı mahnını öyrəndik?

— «Dəniz neftçilərinin mahnısı»nın müəllifləri kimdir?

Mövzu 23

QARA QARAYEV VƏ AFRİKA ZƏNCİLƏRİNİN MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.3., 1.2.2., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 2.1.1.
Fəndaxili - 2.1.2., 3.2.2.

MƏQSƏD: Professional və xalq musiqisi nümunələrinin oxşar və fərqli cəhətlərini müəyyən edir. Əsərin melodiyasının ritmini əl hərəkətləri ilə tutmağı bacarır. Milli və Avropa musiqi alətləri arasındaki oxşarlığı müəyyən edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Sinifdə problem vəziyyəti yaratmaq üçün Qara Qarayevin «İldirimiş yollarla» baletindəki «Qaralar rəqsi»ndən bir parça dinlənilir və onun əsas melodiyası müəllimin köməyi ilə notla oxunulur. Müəllim sinfə suallarla müraciət edir:

- Uşaqlar, dinlədiyiniz və bir parçasını notla oxuduğunuz Q.Qarayevin «Qaralar rəqsi» əsəri Azərbaycan musiqisinə oxşayırmı?
 - Zəncilər hansı ölkələrdə yaşayırlar?
 - Nəyə görə Q.Qarayev bu rəqsi «Qaralar rəqsi» adlandırıb?
- Müəllimin köməyi ilə şagirdlər sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat suali:

- Qara Qarayev «İldirimiş yollarla» baletində Azərbaycan xalq musiqisindən istifadə edə bilərdimi?
- «İldirimiş yollarla» baletində bəstəkar hansı ölkənin və hansı xalqın musiqisindən istifadə etmişdir?

2. Tədqiqatın aparılması

- a) «Qaralar rəqsi»nin melodiyası $5/4$ xanə ölçüsündə olduğu üçün şərti olaraq $3/4+2/4$ kimi iki yerə bölünür və notu lövhədə yazılır.
- b) «Qaralar rəqsi»nin melodiyasından 4 xanə ritmdə göstərilən şəkildə bölünərək 8 xanəyə çevrilir və əvvəlcə melodiyanın ritmi əl vasitəsilə, yaxud uşaq zərb alətləri vasitəsilə ifa olunur. Sonra isə rəqsin melodiyası 8 xanə olmaqla notla ifa edilir.

Tapşırıq: «Qaralar rəqsi»nin melodiyasının ritmini uşaq zərb alətləri ilə (yaxud əl çalmaqla) tutmaqla notlarla (yaxud «ly» hecası ilə) ifa edin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Afrika zəncilərinin musiqisi mürəkkəb quruluşlu xanələrdən ibarətdir. Ona görə də onların melodiyalarını oxumaq üçün xanə ölçülərini sadə xanələrə bölmək məqsədə uyğundur.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Afrika zəncilərinin musiqisi mürəkkəb ritmik quruluşa malik olsa da, onu sadə xanələrə bölməklə asanlaşdırmaq olar.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Azərbaycan xalq zərbi-muğamı «Qarabağ şikəstəsi» öyrədilir.

Tapşırıq: «Qarabağ şikəstəsi» zərbi-muğamının ritmini əl calmaqla, yaxud uşaq zərb alətləri vasitəsilə tutun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə mürəkkəb ritmik quruluşa malik olan zənci musiqisinin Qara Qarayevin yaradıcılığında necə istifadə olunduğunu araşdırıq. Bunu necə etdik?

— Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı musiqi nümunəsindən istifadə etdik?

— Mürəkkəb ritmə malik hansı Azərbaycan zərbi-muğamını oxuduq?

Mövzu 24

PYOTR İLİÇ ÇAYKOVSKI VƏ DÜNYA XALQLARININ MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 2.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.2.1.

Fəndaxili - 2.1.1.

MƏQSƏD: Xalq musiqisinin professional musiqiyə təsirini müəyyən edir. Verilmiş musiqi əsərinin melodiya və məzmun uyğunluğunu müəyyənləşdirə bilir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

P.İ.Çaykovskinin «Şelkunçik» baletindən əvvəlcə «İspan rəqsi», sonra isə «Çin rəqsi» səsləndirilir. Musiqi nömrələri dinlənildikdən sonra şagirdlərə suallar verilir:

— Uşaqlar, biz artıq sizinlə ispan xalq musiqisinə bir dəfə qulaq asmışıq. Bu iki əsərdən hansı bir neçə dərs bundan əvvəl dinlədiyiniz ispan musiqisinə oxşayır?

— Bəs ikinci musiqi, sizcə, hansı xalqın musiqisinə bənzəyir?

Müəllimin köməyi ilə şagirdlər sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat sualı:

— Bəstəkarlar öz əsərlərində yalnız öz xalqının, yoxsa digər dünya xalqlarının musiqisindən istifadə edirlər?

2. Tədqiqatın aparılması

Müəllim bundan əvvəlki dərslərdə daha hansı xalqın musiqisi ilə tanış olduqlarını soruşur və üstündə cədvəl çəkilmiş iş vərəqlərini şagirdlərə paylayır. Şagirdlərdən tələb

olunur ki, dirlədikləri xalqların musiqi nümunələrini yada salaraq qarşısında (+) işarəsi qoysunlar.

Nº	Xalqların adları	(+)
1.	Azərbaycan	
2.	Rus	
3.	Ukrayna	
4.	Belarus	
5.	Özbək	
6.	Afrika	
7.	Ləzgi	
8.	Ərəb	
9.	Çin	
10.	İspan	

Bundan sonra müəllim düzgün cavab olan cədvəli lövhədən asır. Şagirdlər öz cavabları ilə doğru cavabı müqayisə edir.

Tapşırıq: Lövhədəki cədvələ uyğun cavablarınızı dəqiqləşdirin.

3. İnförmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Bu dərsə qədər dinlənilmiş digər xalqların musiqi nümunələri və onların bəstəkarlarının adı yada salınaraq onlar arasında əlaqə yaradılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Dünya xalqlarının musiqisi arasında keçilməz sərhəd yoxdur.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

a) Mövzunun ən sevimli əlamətlərindən hesab edilən günəş haqqında «Günəş» mahnısı öyrədirilir. Sözləri Sevinc Nuruqızıya, musiqisi Məryəm Əlibəyliyə aid olan mahnının tonallığı müəyyənləşdirilir.

b) Mahnının səs sırası və tonika üçsəslisi şagirdlər tərəfindən ifa olunur.

c) Şəhər xarakterli «Novruzgülü» Azərbaycan xalq rəqsi dinlənilir, onun təranələri altında rəqs edilir.

Tapşırıq: «Günəş» mahnısının melodiyasına əl çalmaqla və ya uşaq zərb alətləri ilə ritm tutun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə biz rus bəstəkarı P.İ.Çaykovskinin yaradıcılığında müxtəlif xalqların milli musiqi nümunələrindən necə istifadə edildiyini aydınlaşdırırdıq. Bunu necə etdik?

— P.İ.Çaykovskinin «Şelkunçik» baletində hansı dünya xalqlarının musiqisindən istifadə edilmişdir?

— «Günəş» mahnısının müəllifləri kimdir?

NOVRUZ BAYRAMI VƏ MUSİQİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.3., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.1.1.
Fəndaxili - 2.1.2., 3.3.3.

MƏQSƏD: Sadə melodiyalara dirijorluq edir. Digər xalqların musiqi nümunələri arasındaki oxşarlığı müəyyən edir. Xorla ifa qaydalarını nümayiş etdirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müzakirə, müqayisə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Keçən dərsdə dinlənilmiş və təranələri altında rəqs edilmiş «Novruzu» Azərbaycan xalq rəqsi təkrarən səsləndirilir və bir qrup qız rəqs edir, oğlanlar əl çalırlar. Yaxşı olar ki, rəqsin digər hissəsində oğlanlar rəqs etsinlər, qızlar əl çalsınlar.

Bundan sonra müəllim yaz fəslinin gəlməsi ilə əlaqədar rus xalqının da «Maslenitsa» adlı bayramı olduğunu, bu bayramda da mahni və rəqslərdən istifadə edildiyi haqqında məlumat verir. Misal olaraq, böyük rus bəstəkarı N.A.Rimski-Korsakovun «Qar qız» operasında da bizim Novruz bayramına oxşar səhnələr olduğunu söyləyir.

Bundan sonra şagirdlərə suallar verilir:

- Uşaqlar, Novruz bayramı haqqında nə bilirsiniz?
- Novruz bayramında hansı şirniyyatlar hazırlanır?

Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat səali:

- Novruz bayramında hansı xarakterli musiqi nümunələri səsləndirilir?

2. Tədqiqatın aparılması

Müəllim şagirdlərdən Novruz bayramına aid Azərbaycan xalq rəqslərinin və mahnılarının adını soruşur. Musiqi nümunələrinin adı məlum olduqdan sonra şagirdlərə bu bayramla əlaqədar daha hansı mahni və rəqslərin olduğunu radio və televiziya verilişlərindən dəqiqləşdirmək tapşırılır.

Tapşırıq: Radio və televiziya kanallarında «Novruz» bayramı ilə əlaqədar eşitdiyiniz musiqi nümunələrini vərəqə yazaraq gələn dərsdə göstərin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Digər xalqların da Novruz bayramına bənzər yaz bayramları haqqında məlumatlar dəqiqləşdirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Dünya xalqlarının musiqisi arasında keçilməz sərhədlər olmadığı kimi, bir-birinə məzmunca oxşayan milli bayramları da vardır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

a) Musiqisi Ramiz Mirışliyə, sözleri Fikrət Qocaya məxsus olan «Bayram axşamları» mahnısı öyrədilir.

b) «Nəlbəki» Azərbaycan xalq rəqsinin təranələri altında şagirdlər rəqs edir və əl çalırlar.

Tapşırıq: «Bayram axşamları» mahnısına ritmik müşayiət edin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu gün biz «Novruz» bayramı haqqında məlumatlarımızı genişləndirdik. Bunu necə etdik?

— Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?

IV bölmə. Bəstəkar, ifaçı, dinləyici

Mövzu 26

BƏSTƏKAR VƏ MUSIQİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 2.1.1., 3.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.1.1.
Fəndaxili - 2.1.2.

MƏQSƏD: İki və üç hissəli mahnıları xarakter, temp, ritm dəyişikliyinə uyğun fərqləndirir. Xorla ifa qaydalarını nümayiş etdirir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müzakirə, müqayisə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

V.A.Motsartın «40-cı simfoniya»ından bir parça dinlənilir. Sonra lövhədəki şəkli göstərərək əsərin və onu yazan bəstəkarın adı söylənilir, eyni zamanda bəstəkar haqqında qısa məlumat verilir. Bundan sonra müəllim suallarla sinfə müraciət edir:

- Uşaqlar, sizcə, musiqinin mövcudluğu üçün kimlər lazımdır?
- Bəs ifaçının rolü nədir?
- Dinləyici musiqi əsərlərinin həyatında hansı rol oynayır.

Şagirdlər müəllimin köməyi ilə suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

- Musiqinin mövcudluğu üçün kimlərin olması vacibdir?

2. Tədqiqatın aparılması

Müəllim sual-cavab metodundan istifadə etməklə uşaqlara musiqinin yaranması haqqında belə məlumat verir:

M: — Uşaqlar, musiqi əsərlərini — mahnını, rəqsi, marşı, simfoniyani, operanı kim yaradır?

U: — Bəstəkarlar.

M: — Düzdür! Bəs bəstəkar musiqini yazıb onu heç kimə göstərməsə, biz haradan bilərik ki, o, musiqi əsəri yazıb? Deməli, onun üçün yazılmış əsəri və yaxud mahnını oxumaq lazımdır. Mahnı ifaçılarını necə adlandırırlar?

U: — Müğənni.

M: — Doğrudur! Yəni musiqini ifa etmək üçün ifaçılar, orkestrlər, xor kollektivləri lazımdır. Yaxşı, tutaq ki, bəstəkar mahnını yazdı və müğənni də onun yanında bu mahnını ifa etdi. Bəs bu mahnının yaranması haqqında məlumatın olması üçün onu kimi lər dinləməlidir?

U: — İnsanlar.

M: — Düzdür. Amma buna insanlar yox, dinləyicilər desək, daha doğru olar.

Tapşırıq: Musiqinin yaranması haqqında məlumatın olması üçün kimi lərin vacib olduğunu söyləyin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Bəstəkar, ifaçı və dinləyici anlayışları sxem şəklində məktəblilərə aydınlaşdırılır, sonradan bu sxem V.A. Motsartla simfonik orkestr və dinləyicilərlə əlaqələndirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Musiqinin mövcud olması üçün bəstəkarın, ifaçının və dinləyicinin iştirakı vacib şərtidir.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Səid Rüstəmova, sözləri Mirmehdi Seyidzadəyə məxsus olan «Gözəl Quba» mahnısı öyrədirilir.

Tapşırıq: Mahnının ritmini əl çalmaqla, yaxud uşaq zərb alətləri ilə tutun.

6. Qiymətləndirmə və ya rekfleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu gün biz bəstəkar və musiqi anlayışını öyrənməyə çalışdıq. Bunu necə etdik?

Mövzu 27

BƏSTƏKAR VƏ MAHNI

MƏZMUN STANDARTLARI: 2.1.2., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.1.1.

Fəndaxili - 1.2.3., 3.1.1.

MƏQSƏD: Dinlədiyi musiqi əsərinin emosional məzmununu və xarakterini müəyyən edir. Mahnı-rəqs tipli musiqi nümunələrinin ifasında iştirak edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müzakirə, müqayisə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Bəstəkar Tofiq Quliyevin «Ögey ana» filmindən «Kəndimiz» mahnısı dinlənilir və onun melodiyasından bir parça notla ifa olunur. Dinləmədən sonra müəllim sinfə sualları müraciət edir:

- Uşaqlar, siz «Ögey ana» filminə baxmısınız?
 - Orada «Kəndimiz» mahnısını eşitmisiniz?
 - Bu mahnının bəstəkarı kimdir?
- Şagirdlər suallara cavab verirlər.

Tədqiqat sualı:

- «Ögey ana» filmindən tanıldığınız və sinifdə eşitdiyiniz «Kəndimiz» mahnısının yaranmasında kimlər iştirak edib?

2. Tədqiqatın aparılması

Simfonik orkestrin müşayiəti ilə uşaq xorunun ifasında «Kəndimiz» mahnısının birinci bəndi bir daha səsləndirilir. Sonra üzərində cədvəl çəkilmiş iş vərəqləri şagirdlərə paylanılır və onlara tapşırılır ki, doğru cavabların qarşısında (+) işaret qoysunlar.

Dinlənilən musiqi	Bəstəkar	Xor	Simfonik orkestr	Solist	Tar, kamança
«Ögey ana» filmindən «Kəndimiz» mahnısı					

Şagirdlər cədvəli doldurduqdan sonra müəllim doğru cavablar yazılmış cədvəli lövhədən asır.

Tapşırıq: Yazdığınız cavablarla lövhədə göstərilən cavabları müqayisə edərək səhvərinizi düzəldin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Mahnı janrının yaranmasında bəstəkarla birlikdə ifaçı solistin, xor kollektivinin, fortepiano, yaxud hansısa bir orkestrin, ansamblın iştirakı və dinləyicinin iştirakı haqqında məlumatlar sual-cavab metodу ilə aydınlaşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Mahnının mövcud olması üçün bəstəkar, ifaçı və dinləyicinin iştirakı vacib şərtidir.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

- a) Tofiq Quliyevin fortepiano üçün «Qaytağı» əsəri dinlənilir.
- b) Tofiq Quliyevin Zeynal Cabbarzadənin sözlərinə bəstələdiyi «Kəndimiz» mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: «Qaytağı» fortepiano pyesinə və «Kəndimiz» mahnısına ritmik müşayiət yaradın.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə biz hər hansı mahnının yaranmasında iştirak edən bəstəkar, ifaçı və dinləyici haqqında anlayışımızı genişləndirdik. Bunu necə etdik?
- Mövzu ilə əlaqədar hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?

BƏSTƏKAR VƏ ROMANS

MƏZMUN STANDARTLARI: 2.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.2.5., H.b.:1.2.1.
Fəndaxili - 1.2.3., 1.2.2.

MƏQSƏD: Verilmiş musiqi əsərinin melodiyası və məzmun uyğunluğunu sadə şəkildə şərh edir. Romansı mahnidan fərqləndirən cəhətləri müəyyən edə bilir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə və müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Müəllim bəstəkar Asəf Zeynallının həyat və yaradıcılıq yolu, onun Azərbaycanda ilk romans janrının yaradıcısı olması ilə əlaqədar qısa məlumat verir. Bundan sonra məşhur müğənni Bülbülün ifasında bəstəkarın «Ölkəm» romansı səsləndirilir. Eyni zamanda şagirdlərə Asəf Zeynallının və romansın mətninin müəllifi Cəfər Cabbarlinin şəkillərini göstərir.

Müəllim sinfə suallarla müraciət edir:

- Uşaqlar, romans nədir?
- Romansı mahnidan fərqləndirən cəhət nədir?
- Azərbaycanda ilk romanslar kimə məxsusdur?

Tədqiqat səali:

- Romansla mahnı arasında hansı oxşar və fərqli cəhətlər var?

2. Tədqiqatın aparılması

Şagirdlərə üzərində cədvəl çəkilən iş vərəqləri paylanır və xahiş olunur ki, doğru cavabı müəyyənləşdirib qarşısında (+) işaret qoysunlar.

Nº	Janrın adı	Hər ikisi səs və fortepiano üçün yazıılır	Formaca fərqlənirlər	Xaraktercə fərqlənirlər
1.	Romans			
2.	Mahnı			

Şagirdlər suallara cavab verdikdən sonra müəllim doğru cavablar yazılmış cədvəli lövhəyə asır. Doğru və yanlış cavablar müəyyənləşdirilir.

Tapşırıq: Öz cavablarınızı lövhədəki cədvəldə göstərilən cavablarla yoxlayaraq səhv-lərinizi düzəldin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Romansın ilk 8 xanəsi notlarla ifa olunur. Sonra yazılıdığı tonallıq təyin edilir və onun səs sırası oxunur. «Ölkəm» romansının xanə ölçüsü, ifa tərzi, tempi ilə əlaqədar anlayışlar aydınlaşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Romans səs və fortepiano üçün yazılmış mürəkkəb quruluşuna görə mahnidan fərqlənən bir əsərdir. Bu əsər bəstəkar tərəfindən yazılır, solo-vokalçı isə fortepianonun müşayiəti ilə oxuyur, biz isə dinləyirik.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Əşrəf Abbasova, sözləri Yusif Əzimzadəyə məxsus olan «Səhər nəğməsi» öyrənilir. Bu mahni xaraktercə və quruluşuna görə romansı xatırladır.

Tapşırıq: İfa olunan vokal əsərə ritm tutun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə romans janrı, onu ifa edən müğənni və onu müşayiət edən fortepiano ifaçısı ilə tanış olduq. Aydın məsələdir ki, bu musiqi səslənəndə biz dinləyici rolunda iştirak etdik. Bunu necə etdik?
- Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı musiqi nümunələrinə müraciət olundu?
- Hansı yeni mahni oxuduq və onun müəllifləri kimdir?

Mövzu 29

BƏSTƏKAR VƏ OPERETTA

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 1.2.3., 3.3.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.1.2.

Fəndaxili - 1.1.1., 1.2.3.

MƏQSƏD: Operettada professional və xalq musiqilərini fərqləndirir. Musiqi janrı, musiqi alətləri və kollektivi arasındakı əlaqəni izah edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, diskussiya

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Müəllim operetta janrı, onun yaranması haqqında qısa məlumat verir. Üzeyir Hacıbəylinin «Arşın mal alan» operettasından «Müqəddimə» dinlənilir. Bundan sonra bu operettadan Arşınmalçının ariyası notla ifa olunur. Müəllim suallarla şagirdlərə müraciət edir:

- Ötən illərdə biz Üzeyir Hacıbəylinin daha hansı operettası ilə tanış olmuşuq?
- Dinlədiyiniz «Müqəddimə» neçə hissədən ibarətdir?
- Müqəddimə əsərin gələcək inkişafı üçün nə qədər əhəmiyyətlidir?

Tədqiqat səali:

- Operetta janrında yazılmış musiqili səhnə əsərində hansı musiqi janrlarından istifadə olunur və hansı musiqi kollektivləri iştirak edir?

2. Tədqiqatın aparılması

Şagirdlərə üzərində cədvəl çəkilmiş iş vərəqləri paylanılır.

Xahiş olunur ki, doğru cavabın qarşısında (+) işarəsi, doğru olmayan cavabın qarşısında isə (-) işarəsi yazmaqla cədvəli doldursunlar.

Əsərin adı	Janr					Musiqi kollektivi				
	Uvertüra Müqəddimə	Ariya	Duet	Trio	Xor	Kvartet	Sinfonik orkestr	Xalq çalğı alətləri orkestri	Royal	Rəqs kollektivi
«Arşın mal alan» operettası										

Şagirdlər cavablarını qeyd etdikdən sonra müəllim doğru cavab yazılmış cədvəli lövhədən asır. Cavablar müqayisə edilir.

Tapşırıq: Lövhədəki cədvəllə öz cavablarınızı müqayisə edin və öz cədvəlinizdəki səhvləri düzəldin.

3. İnförmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Operettanın yaradılması prosesində bəstəkarın, simfonik orkestrin, xor və rəqs kollektivlərinin, solistlərin, aktyorların rolü aydınlaşdırılır və musiqili səhnə əsərinin tamaşaçı rəğbəti qazanıb-qazanmadığı müəyyənləşdirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Operetta janrı bəstəkar və libretto müəllifi tərəfindən işlənilir, Musiqili Komediya Teatrının aktyor və musiqi kollektivləri tərəfindən tamaşaşa hazırlanan və tamaşaçılar tərəfindən dinlənilir.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

«Vətən oğlu» Azərbaycan aşık mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: «Vətən oğlu» Azərbaycan aşık mahnısına ritmik müşayiət edin.

6. Qiymatləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə biz operetta janrı yaradılmasında bəstəkarın, librettoçunun, aktyor və musiqi kollektivlərinin, tamaşaçılarının rolunu müəyyənləşdirdik. Bunu necə etdik?

- Mövzu ilə əlaqədar hansı musiqi əsərlərindən istifadə etdik?

- Hansı Azərbaycan xalq mahnısını öyrəndik?

Mövzu 30

BƏSTƏKAR VƏ OPERA

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.2.3., 2.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 2.1.2.
Fəndaxili - 1.2.2., 1.2.3.

MƏQSƏD: Musiqi kollektivlərinin, vokal ifaçılarının rolunu müəyyənləşdirməyi bacarır. Musiqi əsərinin melodiyası və məzmununun uyğunluğunu şərh edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, diskussiya, müqayisə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Müəllim şagirdlərə opera janrının yaranması ilə əlaqədar qısa məlumat verir. Sonra Üzeyir Hacıbəylinin «Koroğlu» operasından «Çənlibel» xoru səsləndirilir. Sonra isə «Çənlibel» xorunun əsas mövzusunu şagirdlər müəllimin köməyilə notlarla oxuyurlar.

Müəllim şagirdlərə sual verir:

- Uşaqlar, siz bu vaxta kimi daha hansı operalarla tanış olmusunuz?
- Operettada iştirak edən musiqi kollektivləri operada da olurmu?

Şagirdlər mümkün olan cavabları verirlər.

Tədqiqat suali:

- Operada hansı musiqi janrları və kollektivləri iştirak edir?

2. Tədqiqatın aparılması

Şagirdlərə üzərində cədvəl çekilmiş iş vərəqləri paylanılır. Cədvəldəki doğru sualların qarşısında (+), doğru olmayanlarının qarşısında isə (-) işarəsi qoymaq tapşırılır.

Əsərin adı	Janr					Musiqi kollektivi				
	Uvertüra Müqəddimə	Ariya	Duet	Trio	Xor	Kvartet	Sinfonik orkestr	Xalq çalğı aletləri orkestri	Royal	Rəqs kollektivi
«Koroğlu» operası										

Şagirdlər öz qeydlərini etdikdən sonra müəllim doğru cavab olan cədvəli lövhədən asır.

Tapşırıq: Lövhədə asılmış cədvəldəki cavablarla öz cavablarınızı müqayisə edib səhvlerinizi düzəldin.

3. İnformasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Cədvəldəki cavablar ətrafında şagirdlərlə fikir mübadiləsi edilir və operada iştirak edən musiqi kollektivlərinin adı dəqiqləşdirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Mövzuya uyğun müəyyənləşdirilir ki, operanı yazan bəstəkar, libretto müəllifi ilə bərabər, onun səhnələşdirilməsində musiqi kollektivlərinin və vokal ifaçılarının da böyük rolu vardır.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Cahangir Cahangirova və sözləri Aslan Aslanova məxsus olan «Dəniz» mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: Mahnıya ritmik müşayiət tutun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə opera janrının yaranmasında bəstəkar, libretto müəllifi, musiqi kollektivləri və opera solistlərinin rolunu aydınlaşdırırdıq. Bunu necə etdik?
- Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?
- Öyrəndiyiniz mahnının müəllifləri kimdir?

Mövzu 31

BƏSTƏKAR VƏ SİMFONİYA

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.2.3., 2.1.1., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - T.i.: 2.1.1.
Fəndaxili - 2.1.1., 3.3.1.

MƏQSƏD: Bəstəkarın və ifaçı orkestrin rolunu, əsərin xarakteri ilə musiqi janrı arasındakı uyğunluğu izah edə bilir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Müəllim əvvəlcə simfoniya janrı, onun yaranması, bu janrın yaranmasında iştirak edən bir sıra görkəmli dünya bəstəkarları, o cümlədən böyük Azərbaycan bəstəkarı Fikrət Əmirov haqqında danışır. Bəstəkarın simli alətlər üçün 4 hissəli «Nizami» simfoniyası haqqında qısa məlumat verdikdən sonra müəllim həmin simfonianın vals xarakterli və 3/8 xanə ölçülü, «Skerso» adlanan II hissəsindən bir parça səsləndirir. Bundan sonra sinfə müraciət edir:

- Uşaqlar, bu əsərin xarakteri hansı musiqi janrını xatırladır?
- Sizcə, dinlədiyiniz musiqi parçasının xanə ölçüsü nə qədərdir?

Şagirdlər müəllimin köməyi ilə sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat suali:

- Dinlədiyiniz simfoniyanın tempi hansı Avropa rəqsinə bənzəyir? Bu musiqinin təranələri altında hansı rəqsi hərəkətlər etmək olar?

2. Tədqiqatın aparılması

Üzərində cədvəl olan iş vərəqləri şagirdlərə paylanır və doğru cavabın qarşısında (+) işaretisi qoymaq tapşırılır.

Əsərin adı	Simfonik orkestr	Simli alətlər orkestri
«Nizami» simfoniyası		

Şagirdlər cədvəldəki sualları cavablandırıldıqdan sonra müəllim doğru cavablar olan cədvəli lövhədən asır.

Tapşırıq: Öz cavablarınızı lövhədə asılmış cədvəldəki cavablarla müqayisə edib səhvlərinizi düzəldin.

3. İnförmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Cədvəl üzərində şifahi fikir mübadiləsi aparılır və simfoniyanın Avropa Simli Alətlər Orkestrinin musiqiçiləri tərəfindən ifa olunduğu aydınlaşdırılır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Simfoniyanın musiqisini bəstəkar yazır, bu musiqini simli alətlər orkestri ifa edir, dinləyicilər isə onu dinləyirlər.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi bəstəkar Fikrət Əmirovun, sözləri Zeynal Cabbarzadənin olan şən xarakterli, 6/8 xanə ölçülü «Bahar gəlir» mahnısı öyrədilir.

Tapşırıq: Mahnının ritmini əl çalmaqla, yaxud uşaq zərb alətləri ilə tutun və mahniya uyğun şəkil çəkin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

- Bu dərsdə biz simfoniya janrı ilə əlaqədar əsərin yaranmasında iştirak edən bəstəkar, ifaçılar qrupu və dinləyicilər haqqında anlayışı aydınlaşdırıldıq. Bunu necə etdik?

- Mövzu ilə əlaqədar hansı əsərlərdən istifadə etdik?

- Öyrəndiyiniz mahnı necə adlanır və onun müəllifləri kimdir?

Mövzu 32

BƏSTƏKAR VƏ BALET

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.2.3., 3.1.1.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - T.i.2.1.1.
Fəndaxili - 1.2.3.

MƏQSƏD: Libretto müəllifi, xoreoqraf, rəqqas, musiqiçi və dinləyicilərin hər birinin ayrı-ayrılıqda rolunu sadə şəkildə izah edir, mahni-marş xarakterli musiqinin ifasında iştirak edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Müəllim əvvəlcə balet janrı, onun yaranmasında iştirak edən bəstəkar, libretto müəllifi, baletmeystr, tamaşanın quruluşçu rejissor, rəqqaslar (balerina və baleron), musiqiçilər, tamaşanın rəssamı haqqında qısa məlumat verir. Bundan sonra Arif Məlikovun türk yazıçı-dramaturqu Nazim Hikmətin eyniadlı əsəri əsasında yazılmış «Məhəbbət əfsanəsi» baletindən «Türk qızlarının rəqsi» dinlənilir.

Sinfə suallar verilir:

- Uşaqlar, dinlədiyiniz musiqi «Türk qızlarının rəqsi» adlanır. Xoşunuza gəldimi?
- Musiqinin ritmi sizə aydın oldumu?

Şagirdlər sualları cavablandırırlar.

Tədqiqat sualı:

- Balet janının yaranmasında kimlər iştirak etməlidirlər?

2. Tədqiqatın aparılması

Üzərində cədvəl çəkilmiş iş vərəqləri şagirdlərə paylanır. Şagirdlərdən doğru cavabın qarşısında (+), səhv cavabın qarşısında isə (−) işaret qoymaqla xahiş edilir.

Əsərin adı	Əsərin yaradılmasında iştirak edənlər					Musiqi kollektivləri			
	Bəstəkar	Dirijor	Balet-meystr	Rəssam	Kvartet	Sinfonik orkestr	Xalq çalğı alətləri orkestri	Royal	Rəqs kollektivi
«Məhəbbət əfsanəsi» baleti									

Uşaqlar cədvəli doldurduqdan sonra müəllim doğru cavab yazılmış cədvəli lövhədən asır.

Tapşırıq: Öz cavablarınızı lövhədəki cədvəldə göstərilən doğru cavablarla müqayisə edib səhvlerinizi düzəldin.

3. İnförmasiya mübadiləsi və müzakirəsi

Cədvəl üzərində şifahi sorğu-sual aparılır və balet haqqında bilgilər genişləndirilir.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Balet elə bir səhnə əsəridir ki, özündə musiqi, rəqsi, səhnə hərəkətləri və təsviri incəsənəti birləşdirir.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

Musiqisi Cavanşir Quliyevə, sözləri Əli Kamiyə məxsus olan «Əsgər marşı» öyrədilir.

Tapşırıq: Mahnının ritmini ayaq tappiltıları ilə tutun.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

Dərs ümumiləşdirilir:

— Bu dərsdə biz baletin yaranmasında iştirak edən bəstəkarın musiqi yazdığını, baletmeysterin rəqslərin quruluşunu hazırladığını, balerina və baleronların rəqslərdə iştirak etdiyini, rəssamın səhnənin təsvirini yaratdığını, simfonik orkestrin isə dirijorun rəhbərliyi ilə rəqsləri müşayiət etdiyini aydınlaşdırıldıq. Bunu necə etdik?

— Mövzunun açılması üçün hansı bəstəkarın və dramaturqun əsərindən istifadə etdik?

— Hansı mahnını öyrəndik və onun müəllifləri kimdir?

Mövzu 33

BƏSTƏKAR VƏ XALQ MUSIQİSİ

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 2.1.1., 3.1.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.1.1.

Fəndaxili - 1.2.2.

MƏQSƏD: Professional musiqidə xalq musiqisindən necə istifadə olunduğunu sadə şəkildə izah edə bilir. Bəstəkar və xalq musiqisi arasında oxşar cəhətləri sadə şəkildə şərh edir.

İŞ ÜSULU: Beyin həmləsi, müqayisə, müzakirə

Dərsin mərhələləri:

1. Motivasiya

Müəllim il ərzində xalq musiqisi ilə əlaqədar keçilmiş mövzuları şagirdlərin yadına salır. Bundan sonra dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin Azərbaycan xalq mahnılarını, o

cümlədən uşaqlar üçün olan mahnıları nota salması ilə əlaqədar məlumatları şagirdlərin diqqətinə çatdırır. «Çıxdı günəş» mahnısının melodiyası notları ilə ifa olunur.

Sinfə suallarla müraciət olunur:

- Uşaqlar, sizcə, bəstəkarlar nəyə görə xalq mahnılarından istifadə edirlər?
- Bəstəkarlar xalq musiqisindən istifadə etdikdə onları olduğu kimi saxlayırlar, yoxsa dəyişdirirlər?

Tədqiqat suali:

- Xalq musiqisi və onlardan istifadə edilərək yaradılmış bəstəkar musiqisi arasında oxşar və fərqli cəhətlər hansılardır?

2. Tədqiqatın aparılması

Əvvəlcə «Bayatı-Şiraz» müğəməna əsaslanan «Laçın» Azərbaycan xalq mahnısı vokal ifada səsləndirilir. Sonra isə bəstəkar Nazim Əliverdibəyovun bu mahnı əsasında yazılmış fortepiano pyesi dinlənilir. Daha sonra «Laçın» mahnısının melodiyası notla oxunulur.

Müəllim Venn diaqramı çəkilmiş iş vərəqlərini şagirdlərə paylayır və tapşırır ki, bu iki əsər arasında oxşar və fərqli cəhətləri qeyd etsinlər.

Cavablar məlum olduqdan sonra müəllim düzgün cavablar yazılmış Venn diaqramını lövhədən asır.

Tapşırıq: Öz cavablarınızı lövhədəki Venn diaqramı ilə yoxlayın və səhvərinizi düzəldin.

3. İnfərasiya mübadiləsi və müzakirəsi

İl ərzində xalq musiqimizdən istifadə olunmaqla yazılan Azərbaycan və başqa xalqların bəstəkarlarının yaradıcılığından nümunələr yada salınır.

4. Nəticə və ümumiləşdirmə

Xalq musiqisindən bütün dövrlərdə bütün bəstəkarlar öz yaradıcılıqlarında istifadə etmişlər.

5. Yaradıcı tətbiqetmə

a) «Darçını» Azərbaycan xalq rəqsi dinlənilir və melodiyası notla ifa olur.

b) Üzeyir Hacıbəylinin «O olmasın, bu olsun» operettasından «Rüstəm bəylə Məşədi İbadın» dueti dinlənilir, eyni zamanda onun ritmi əl çalmaqla, uşaq zərb alətlərindən istifadə etməklə tutulur.

Tapşırıq: Dirlədiyiniz bu iki musiqi nümunəsinin oxşar və fərqli cəhətlərini şifahi olaraq söyləyin.

6. Qiymətləndirmə və ya refleksiya

— Bu dərsdə biz xalq və bəstəkar musiqisi arasındakı qarşılıqlı əlaqəni aydınlaşdırıldıq. Bunu necə etdik?

— Mövzunu aydınlaşdırmaq üçün hansı musiqi nümunələrindən istifadə etdik?

Mövzu 34

KEÇİLMİŞ MÖVZULAR ÜZRƏ TƏKRAR

MƏZMUN STANDARTLARI: 1.1.1., 1.2.3., 3.1.2., 3.3.2.

İNTEQRASIYA: Fənlərarası - A.d.: 1.1.1.

Fəndaxili - 1.1.1., 3.1.2., 3.3.2.

MƏQSƏD: İlboyu öyrənilmiş mövzuları və onunla əlaqədar musiqi nümunələrini sadalaya bilir, verilən ritm və ölçüyə uyğun mahnıları yada salır.

İŞ ÜSULU: Təqdimat

Sinif qruplara bölünür.

Sinif otağı bayramsayağı bəzədir. Qruplar afişə hazırlayırlar. Hər qrupun hazırladığı afişədən 2–3 əsərin adı göstərilməklə konsert repertuarı tərtib olunur. Konsert repertuarı «sinif afişası» şəklində təqdim edilir və ona uyğun konsert təşkil olunur. Konsertə məktəb müəllimləri və valideynlər dəvət edilirlər.

KEÇİLMİŞ MÖVZULARLA ƏLAQƏDAR MUSIQİ REPERTUARI

BAĞÇADA GÜL (Azərbaycan xalq mahnısı)

Moderato

Şə-fəq sa-çır gün bi-zə, Bəh - bəh, nə gö - zəl o-lur. Çi-xaq tar-la-

ya dü - zə, Bəh - bəh, nə gö - zəl o-lur. Qız lar, bu al

sə - hər - le, Gə - lin du-raq üz - üzə. Bağ - ça - lar

gül a - çır, Bül - bül - ler dil a - çır yer ge - yir

al əl - van, Bəh bəh nə gö - zəl! Bəh bəh nə gö - zəl!

LAYLA (Azərbaycan xalq mahnısı)

Andante

Kön-lü-münbir gü - lü-sən, Kön lü-münbir gü - lü-sən, O gü-lünbül - bü - lü-sən,

Si-nə-minsün - bü - lü - sən, Sə-ni,ba-lam, se - vi-rəm se - vi-rəm

NAXÇIVAN

*Musiqisi Məmməd Cavadovun,
sözləri Hüseyn Əzimindir.*

Moderato

Mən se - ni vəsf e - dim bir ca - nan ki - mi,

sa - ri - lib boy - nu - na meh - ri - ban ki - mi,

gö - yün - də ul - duz - lar say - ri - şan ki - mi.
Nəqarət
 Ey kö - nül mül - kü-nün va - ri. Nax - çi - van, a gü - lüm,
 el - lə - rin sev - gi - li ya - ri, Nax - çi - van.

PİYADA KOROĞLU (Azərbaycan xalq mahnısı)

Allegro moderato

U - ca - u - ca *5* dağ - lar
 bā - şı *7* qar - li da o - *5* lur,
 qar - siz da - o - *7* lur. Cəhd e -
 le bir *5* iş - de ta - nin
 sən - li də o - lur, sən-siz də o - lur.

UZUNDƏRƏ (Azərbaycan xalq rəqsi)

Moderato, Grazioso

J = 80

DARÇINI
(Azərbaycan xalq rəqsi)

Allegretto

MƏŞƏDİ İBADIN
MAHNISI VƏ RƏQSI

Moderato con moto

Mən nə qə-dər nə qə-dər qo-ca ol-sam da də-yə-rəm min ca-va-na,
 çö-rə-yi ye-mə rəm mən ya-va-na, yax-şı de-mə rəm mən ya-ma-na,-
 qur-ban e-də-rəm mən ca-na-na ma-li-mi pu-lu-mu ca-ni-mi mən.

RÜSTƏM BƏYLƏ MƏŞƏDİ İBADIN
DUETİ

Allegretto (con bravura)

Rüstəm bəylə

Məş-ədi İ-bad sən bi-zə xoş gə-lib bi-zı şad e-lə-din,
 Söy-lə gö-rüm bir mə-nə cib do-lu-dur-mu pul i-lə?
 bir de gö-rüm nol-du ki, nol-du-ki bi-zı yad e-lə-din.
 Gəl sə-nə mən qız ve-rim nə i-şin var-dir dul i-lə.

MƏKTƏBƏ

*Musiqisi Qəmbər Hüseynlinin,
sözləri Nəriman Həsənzadənindir.*

Allegretto

Ge-lin,ay u-şaq- lar, gə-lin hə- vəs - lə, Nəğ-mə-lər
o-xu - yaq biz ye-ni səs - lə, Ça-ğı - nır bu çöl - lər,
bu düz - lər. bi - zi. Din - lə - sin
ge - cə - lər, gün-düz-lər bi - zi. 1. 2.

YALLI

Allegro

This section contains four staves of musical notation for 'Yalli' in Allegro tempo.

TƏNZƏRƏ (Yallının bir növü)

Allegretto

This section contains five staves of musical notation for 'Tənzərə' in Allegretto tempo.

AŞIQSAYAĞI
Skripka, violonçel və fortepiano üçün

Allegro moderato

Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinindir.

The musical score consists of four staves. The top two staves are for the cello (bass clef) and violin (treble clef), both in 2/8 time with a key signature of one sharp. The bottom two staves are for the fortepiano (treble and bass clefs), also in 2/8 time with a key signature of one sharp. The score begins with a dynamic of *pizz.* followed by *f*. The violin part features eighth-note patterns, while the cello part has sixteenth-note patterns. The piano part provides harmonic support with sustained notes and rhythmic patterns. The score ends with a final dynamic of *f*.

QARA QARAYEVİN III SİMFONİYASINDAN BİR PARÇA

Allegro

The musical score consists of four staves. The top two staves are for the cello (bass clef) and violin (treble clef), both in 2/4 time with a key signature of one sharp. The bottom two staves are for the fortepiano (treble and bass clefs), also in 2/4 time with a key signature of one sharp. The score begins with a dynamic of *p*. The violin part features eighth-note patterns, while the cello part has sixteenth-note patterns. The piano part provides harmonic support with sustained notes and rhythmic patterns. The score ends with a final dynamic of *f*.

YAŞA, AZƏRBAYCAN

*Musiqisi Səid Rüstəmovun,
sözləri Səməd Vurğunundur.*

Allegretto

Çox keç - mi - şəm bu dağ - lar - dan
 Dur - na göz - lü bu - laq - lar - dan
 Ay - ri - lar - mi kö - nül can - dan?
 Ay - ri - lar - mi kö - nül can - dan?
 A - zər - bay - can, A - zər - bay - can!
 Ya - şa, ya - şa. A - zər - bay - can, Ay a-nam
 A - zər - bay - can, Ay a-nam. A - zər - bay - can.

LAÇINI

(Aşıq mahnısı)

Moderato

Na - mərd i - le dost ol - ma-yın, Na - mərd
 i - le 50 dost ol - ma-yın, bu dün - ya - da
 bu dün - ya - da [4j], bu dün - ya - da [4j], bu dün -
 ya - da 60

AZƏRBAYCANIM

*Musiqisi Rauf Hacıyevin,
sözləri Ənvər Əlibəylinindir.*

Mülayim və şən

Ö-zün ki-mi vü - qar - li - dir u - ca - dağ - la - rin, Hüs-nü - ne bir ya - ra - şıq - dir
 ya - şıl - bağ - la - rin. Bi - zim - lə bir baş - la - mis - dir_ gö - zəl - çəg - la - rin.
 Yur - dum, yu - vam - məs - kə - nim - sən A - zər - bay - ca - nim, Al bay - raq - lí
 Və - tə - nim - sən A - zər - bay - ca - nim. A - zər - bay - ca - nim.

HİCAZ TƏSNİFİ

Andante cantabile

Can ver - me qe - mi
- şı gö - rü - nür es - qe ki, eşq
a - fe - ti - can - dir, can ver - me qe - mi
- vəş - lə - rin, em - ma yax - şı gö - rü - nür
eş - qe ki, eşq su - re - ti meh - a - fe - ti - can - dir
su - re - ti meh - vəş - lə - rin, em - ma eşq Yax -
a - fe - ti can ol - du - ğu məş -
- şı ne - zər et dik - de, - se - rən -
- hu - ri - ca - han - dir! 1.
- ca - mi ya - man - dir! 2.

QARABAĞ ŞİKƏSTƏSİ (Azərbaycan zərbi-muğamı)

Allegro moderato

AZƏRBAYCAN YAŞAYIR

Musiqisi Oqtay Rəcəbovun,
sözləri Rafiq Yusifoğlunundur.

Allegro moderato

Hə-rə - miz bu və - tə - nin Par - çə - si, zər-rə - si - yik.
Ya - ġı - la - ra yur - du - mun Par - çə - si, zər-rə - si yük.
Bu Və - tə - nin yo - lun - da, Bir - ləş - sin el - lə - ri - - miz.
Se - vin - sin dağ - la - ri - - miz, Se - vin - sin çöl - le - ri - - miz.
Se - vin - sin çöl - le - ri - - miz.

QAYTAĞI

Musiqisi Niyazinindir.

Moderato

ff *fff* *p* *pp*

LƏZGİNKA

Cəld
(Ləzgi xalq rəqsi)

QALADA YATMIŞ İDİM (Azərbaycan xalq mahnısı)

Allegretto

Qa-la-da yat-mış i- dim, Top at - di- lar, o - yan - ma-dim

Saz i - lən, söh - bət i - lən o - yat - di - lar.

**M.İPPOLİTOV-İVANOVUN «TÜRK FRAQMENTLƏRİ»
ƏSƏRİNĐƏN BİR PARÇA**

Moderato sostenuto. Tempo Marciale.

PIANO.

**BƏNÖVŞƏ
(Azərbaycan xalq mahnısı)**

Not yazılısı Fikrət Əmirovundur.

Tələsmədən

Dağ - la - ra gün_ dü - şübdür, Dağ - la - ra gün_ dü - şübdür.
 A - çıl, bə növ - şem a - çıl, A - çıl, bə növ - şem a - çıl!
 Dağ - la - ra gün_ dü - şübdür, Dağ - la - ra gün_ dü - şübdür.
 A - çıl, bə növ - şem a - çıl, A - çıl, bə növ - şem a - çıl!

**E.NƏZİROVA VƏ F.ƏMİROVUN
«ƏRƏB MÖVZUSUNDА KONSERT» İNDƏN BİR PARÇA**

Piano II (orchestra)

Allegro maestoso

KARVAN

Musiqisi Soltan Hacıbəyovundur.

Moderato

ŞƏFƏQ SÖKÜLƏRKƏN
(Azərbaycan xalq mahnısı)

Not yazısı Üzeyir Hacıbəylinindir.

Tez-tez

Şə - fəq sö - kü - lar - - kən, xo - ruz - lar ban - lar,
 şış du - man - li də - - rə, ba - yır, or - man - lar,
 şış du - man - li də - - rə, ba - yır, or - man - lar,
 Sü - rü - sü - nü ya - yar da - ga co - ban - lar,
 tə - bi - e - - tin zöv - - qü - - nü on - lar an - lar,
 tə - bi - e - - tin zöv - - qü - - nü on - lar an - lar,

ÇİN GÖZƏLİNİN RƏQSİ

Musiqisi Qara Qarayevindir.

Allegro

piano

piano

piano

piano

MƏKTƏBLİLƏRİN SÜLH HAQQINDA MAHNISI

*Musiqisi Qara Qarayevin,
sözləri Zeynal Cabbarzadənindir.*

Mars tempində

A-na yur-dun qu - ca-ğın- da boy a - ti - riq a - zad, şən.
 A-na yur - dun qu - ca - ğın - da boy a - ti - riq a - zad, şən. Bəs-lər bi
 zi, səs-lər bi - zi xoş gün-lə - rə bu Və - tən. Bəs-lər bi - zi,
 səs-lər bi - zi xoş gün-lə - rə bu Və - tən. Qoy mah-nı - mız hər tə-rə-
 fi a - ġız, a - ġız do - laş - sin. Qoy sə-si - mız ke - çil-mə-yən,
 Me-şə keç - sin, dağ aş - sin! Me-şə keç - sin, dağ aş - sin!

YENİ İL

*Musiqisi Musa Mirzəyevin,
sözləri Hikmət Ziyənidir.*

Oynaq

Süd ki-mi ağ qar i - lə, Çox-lu çox - lu bar_ i - lə, Qış i - lə,
 ba-har i - lə, Ye-ni il gəl - di, Ye-ni il
 gəl - di! Ne - çə nü - bar i - lə Ye-ni il gəl - di. di.

BİR QUŞ DÜŞDÜ HAVADAN

(Azərbaycan xalq mahnısı)

Andante M. M. ♩ = 60

Not yazısı Üzeyir Hacıbəylinindir.

Xor

Bir quş düş-dü ha - va-dan, qon - du
 si - nə - min üs - tə. Ver-di sa-lam a - na - dan, ağ - zin -
 - da, ka - giz üs - tə. Ver - di sa - lam a - na -
 - dan, ağ - zin - da, ka - giz üs - tə. De - dim,
 qu - şum, di uç get, mən - dən o - na sa - lam et. de -
 2. et, oy - na - ma - ğa yox - dur vəqt dərs - lo -
 - rim - dir çox - çox sərt. Oy - na - ma - ğa yox - dur
 vəqt dərs - lə - rim - dir çox - çox sərt.

MAVRİQİ

(Özbək xalq rəqsi)

Sən

BAYATI-ŞIRAZ

(Bərdaşt)

Tələsmədən

RE MİNOR TOKKATA VƏ FUQA

Musiqisi İohann Sebastyan Baxındır.

Adagio

molto pesante e tenuto ten.
Prestissimo distinto
f non troppo ten.
f
ten.
Red.

BULAQ

*Musiqisi Səid Rüstəmovun,
sözləri Mirmehdi Seyidzadənindir.*

Oynaq

Dur-na göz - lü sə- rin bu - laq, Məs-kə-nin - dir
 züm- rüd yay - laq. Ma-ral i - cir, ay a-man, su-la - rin - dan,
 Köl-gə sa - lir, ay bu - laq, sə- nə qo - vaq. Sə- rin bu - laq, sə- rin bu - laq;
 Gə - lə - cə - yəm sə - nə qo - naq. naq.

BİZİM DİYAR

*Musiqisi D.B.Kabalevskinin,
sözləri A.Prişelətsin,
tərcüməsi Ə.Ağayevindir.*

Moderato

çí - nar - lar qa - tar - qa - tar - dır, Tor - pa - ğın - da, ey Və -
tən. Ü - rək - lə - rin se - vin - ci - sən, Har - da var be - lə məs -
kən Də - niz bir yan, bir yan dağ - dır, Çox - lu - dur me - şə - le -
rin Gü - nəş - li - dir sə - hə - rin

ALBALI (Yapon xalq mahnısı)

Moderato

Not yazısı D.B.Kabalevskinindir.

The musical score consists of three staves of music in 4/4 time, featuring quarter notes and eighth-note patterns. The notation is in G major.

YAPON XALQ MAHNISI MÖVZUSUNDU VARİASIYALAR

Moderato

Musiqisi D.B.Kabalevskinindir.

The musical score consists of five staves of music in various keys (F major, C major, G major, D major, and E major), showing harmonic changes and melodic variations. The notation includes eighth and sixteenth notes.

ŞƏHRİZAD

Musiqisi N.Rimski-Korsakovundur.

Piano,

Bir az cəld

SARIBÜLBÜL

(Azərbaycan xalq mahnısı)

♩ Moderato

Və-tənən ba - ğı al əl - van - dir, Yol üs - tün - də sa - ri bül - bül.
 Ö-mür sür - mə - li döv - ran - dir, Sə-sin gel - sin
 ba - ri bül - bül. Ö-mürsür - mə - li döv - ran - dir, Sə-sin gel - sin
 ba - ri bül - bül, Ba - ri bül - bül, Ba - ri bül - bül.

Fine De caro al Fine

«ARAQON XOTASI» ƏSƏRİNDƏN MELODİYA

Allegro moderato

Musiqisi Mixail Qlinkanındır.

TORAĞAY

Moderato

Musiqisi Mixail Qlinkanındır.

QAÇAQ NƏBİ

Moderato

Boz at, sə-ni sər təv-lə-də bağ-la-ram, And i-ci-rəm,
se-nə mex-mər çul-la-ram, ay Bo-zat, çul-la-ram.
Boz at, mə-ni bu də-va-dan qur-tar-san, Qi-zil-dan, gü-
müş-dən sə-ni nal-la-ram, ay Boz-at, nal-la-ram.
Qoy mə-nə de-sin-lər: ay na-dan Nə-bi, Di-va-ni ye-
rin-dən oy-na-dan Nə-bi, ay ba-lam, can Nə-bi.

VYANA MEŞƏSİNİN NAĞILLARI

Musiqisi İohann Strausundur.

Vals tempində

«YEDDİ GÖZƏL» BALETİNDƏN «VALS»

Musiqisi Qara Qarayevindir.

Tempo di valse

f brillante

ABŞERON

*Musiqisi Telman Hacıyevin,
sözləri Nəbi Xəzrinindir.*

Moderato

mf

A - lar sə - ni qoy - nu - na Meh - ri -
 ban Xə - zər, İn - ci ta - xar
 boy - nu - na na - nn ī - ep - lar
 Bağ-la - nn cən - nat - tə - ki ci - çək -
 - ci - çək - dir, Bu - ruq - lar si -

«AİDA» OPERASINDAN «MARŞ»

Marş tempində

Musiqisi Cüzeppé Verdinindir.

DƏNİZ NEFTÇİLƏRİNİN MAHNISI

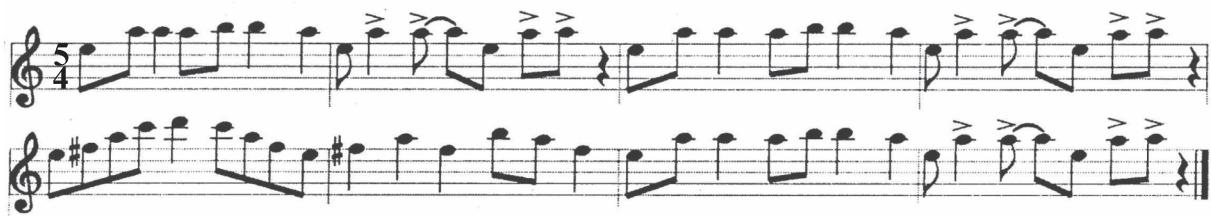
Marş tempində

*Musiqisi Qara Qarayevin,
sözləri Mixail Svetlovundur.*

**«İLDİRİMLİ YOLLARLA» BALETİNDƏN
«QARALAR RƏQSİ»**

Allegro moderato

Musiqisi Qara Qarayevindir.

**«ŞELKUNCİK» BALETİNDƏN
«İSPAN RƏQSİ»**

Musiqisi Pyotr Çaykovskinindir.

Allegro brillante

NOVRUZGÜLÜ
(Azərbaycan xalq rəqsi)

Allegretto $\text{♩} = 112$

BAYRAM AXŞAMLARINDA

Musiqisi Ramiz Mirişlinin,
sözləri Fikrət Qocanındır.

Allegro moderato

The musical score consists of five staves of music in 2/4 time, key signature of one sharp (F#), and dynamic markings of *f*, *mf*, and *f*. The lyrics are written below each staff:

Yol-lar el van bo - ya - nar,
ev - lər - də ar - zu ya - nar,
vinc qo-nar bay - ram ax - şam - la - rin - da.
Nəg-mə o - lur dal - ğa - lar,
qış dö-nüb o - lar ba - har,
Nəg-mə o - lur dal - ğa - lar, qış dö-nüb o -
lar ba - har, hey!
Göy-dən mə - heb -
bet ya - ğar bay - ram ax - şam - la - rin - da.

NƏLBƏKİ (Azərbaycan xalq rəqsi)

Allegretto

The musical score consists of six staves of music in 8/8 time, key signature of one sharp (F#), and dynamic marking of *mf*. The score concludes with a final dynamic of *f* and the word "Fine".

GÖZƏL QUBA

*Musiqisi Səid Rüstəmovun,
sözləri Mirmehdi Seyidzadənindir.*

The musical score consists of eight staves of music in G major (two sharps) and common time. The lyrics are written below each staff. The first staff begins with 'Tələsmədən'. The second staff continues with 'Bir ya-nın Şah da-gı' and includes a trill symbol over 'da-gı'. The third staff starts with 'Mey- və- li bağ- la- rin'. The fourth staff has two endings: '1' leads to 'or - ma - na bən - zər - zər', while '2' leads to 'sə - hər şə - fəq - lə - ri'. The fifth staff continues with 'hüs - nü - nü bə - zər'. The sixth staff starts with 'sən be - lə de - vil - din'. The seventh staff begins with 'ə - zəl av'. The eighth staff ends with 'ba 3'. The ninth staff begins with 'nə qə - dər'. The tenth staff ends with 'gö - zəl - sən'. The eleventh staff begins with 'gö - zəl - sən'. The twelfth staff ends with 'Qu - ba'.

40-cı SİMFONİYA (SOL MINOR)

Musiqisi V.A.Motsartındır.

Allegro moderato

The musical score consists of two staves of music in Sol minor (one flat) and common time. The first staff begins with a dotted quarter note followed by an eighth note. The second staff begins with a quarter note followed by an eighth note.

KƏNDİMİZ («Ögey ana» filmindən)

*Musiqisi Tofiq Quliyevin,
sözləri Zeynal Cabbarzadəninidir.*

Allegretto

The musical score consists of ten staves of music for voice and piano. The vocal part starts with a melodic line in G major, 6/8 time. The lyrics are written below the vocal line. The piano accompaniment features harmonic chords and rhythmic patterns. The vocal part includes a 'solo' section with eighth-note chords. The lyrics are:

solo

Yur - dum yu - vam, ay ə - ziz
kən - di - miz. A - zad, a - bad, ay tə - miz kən - di - miz,
gö - zəl o - lur sən - də yay, qış, ba - har ya - şıl me - şə - li,
öm - rü nə - şə - li, se - vi - rəm sə - ni gö - zəl kən - di - miz.
Qar - li dağ - la - rum, Bar - li bağ - la - rum Se - vi -
rəm sə - ni gö - zəl kən - di - miz, kən - di - miz, kən - di -
- miz, kən - di - miz, kən - di - miz

QAYTAĞI

Musiqisi Tofiq Quliyevindir.

Allegretto

The musical score consists of two staves for piano. The top staff is in G major, 12/8 time, featuring a melodic line with eighth-note chords. The bottom staff is in G major, 8/8 time, providing harmonic support. Both staves include dynamic markings like *f* and *simile*, and performance instructions like *Rehd.* and asterisks.

ÖLKƏM

*Musiqisi Asəf Zeynallının,
sözləri Cəfər Cabbarlınındır.*

Tələsmədən

Şış uc - la³ - ri, Şış uc - la³ - ri bu-lud - lar-la dö- yü -
 şən, Dağ-la - rin - da buz-la - ri var ölü - kə - min,
 Dağ-la - rin - da buz-la - ri var ölü - kə - min.

SƏHƏR NƏĞMƏSİ

*Musiqisi Əşrəf Abbasovun,
sözləri Yusif Əzimzadənindir.*

Ağır-ağır

Gö - zəl sə - hər gö - zəl sə - hər Ey her şey - dən
 e - zəl sə - hər A - par bi - zi u - zaq - la - ra
 Bir e - bə - di şən ba - ha - ra şən ba - ha - ra

VƏTƏN OĞLU (Azərbaycan aşığı mahnısı)

Allegretto

Və - tən og - lu öz ca - ni - ni
 el ug - run - da qur - ban ey - lər. A - şıq co -
 şar məc - lis - lər - də,

**«ARŞIN MAL ALAN» OPERETTASINDAN
«MÜQƏDDİMƏ» DƏN BİR PARÇA**

Allegro non troppo *Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinindir.*

ÇƏNLİBEL XORU

Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinindir.

Tempo di marcia

DƏNİZ

*Musiqisi Cahangir Cahangirovun,
sözləri Aslan Aslanovundur.*

Müləyim

**NİZAMİ SİMFONİYASINDAN «SKERSO»
II HİSSƏDƏN BİR PARÇA**

Allegretto giocoso

BAHAR GƏLİR

*Musiqisi Fikrət Əmirovun,
sözləri Zeynal Cabbarzadənindir.*

Allegretto moderato

A-xar su-lar a-şır - da- şır,
 Dağ. də- rə- lər ya- şıl- la - şır.
 Se- vin- ci- miz həd- dən a- şır,
 Ay u- şaq- lar, xos ba-har gə- lir.

TÜRK QIZLARININ RƏQSİ

Musiqisi Arif Məlikovundur.

Allegro

ƏSGƏR MARŞI

*Musiqisi Cavanşir Quliyevin,
sözləri Əli Kamindir.*

Tempo di marcia

Və-tən mə-ni ye-tiş-di-rib Bu el - lə - rə vol-la- di Butor-pa-ğə
 qur - ban ve - rib Al - la - ha is - mar - la - di Boş o - tur - ma çalış de - di
 Xid - mət ey - lə Və - tə - nə Sü - dün sə - nə ha - la - ol - maz sən baş əy - sən
 düş - mə - nə. Marş i - rə - li, hey! Marş i - rə - li! A - zər - bay
 can es - kə - ri! Dön - məz ge - ri, hey! Dön - məz ge -
 ri, A - zər - bay - can es - gə - ri!

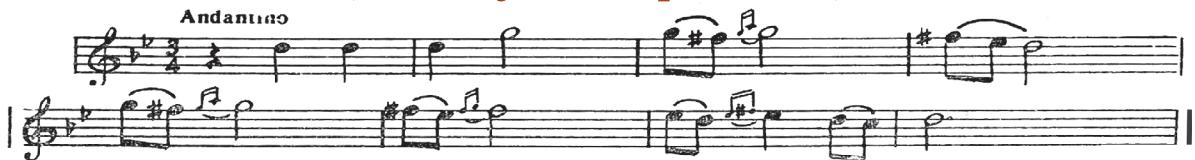
ÇIXDI GÜNƏŞ (Azərbaycan xalq mahnısı)

Not yazısı Üzeyir Hacıbəylinindir.

Andante grave

1. Çix - di gü - nəş, dol - du ca - han
 nur i - lə, Cüt - çü sü - rür
 tar - la - da cüt sur i - lə.

LAÇIN (Azərbaycan xalq mahnısı)

ŞUR MUĞAMINDAN «SİMAYİ-ŞƏMS»

MUSIQİ LÜĞƏTİ

ODA – xor üçün təntənəli musiqi əsəri

ORKESTR – musiqi ifaçılarından ibarət kollektiv. Müxtəlif orkestr növləri vardır: simfonik orkestr, simli alətlər orkestri, nəfəslı orkestr və s.

PARTİTURA – orkestr, ansambl, kvartet, kvintet və s. kollektivlər üçün yazılmış musiqi əsərinin not yazısı

PAUZA – musiqi əsərlərinin ifası zamanı işlədilən fasılə. Hər bir vəznin özünməxsus pauzası var.

PİANO – italyan sözü olub, «sakit» deməkdir.

PRESTO – italyan sözü olub, «olduqca tez» deməkdir.

REKVİYEM – matəm xarakterli çoxsəslı xor əsəri

REÇİTATİV – vokal musiqisində deklamasıya

SİMFONİYA – simfonik orkestr üçün bəstələnmiş böyük həcmli musiqi əsəri. Əsasən, dörd hissədən ibarət olur.

SKERSO – italyan sözü olub, «zarafat» deməkdir. Cəld, şən musiqi əsəri

SOLİST – musiqi əsərini təklikdə ifa edən şəxs

SONATA – kameralı musiqisi janrı

SONATİNA – kiçik sonata

TERSET – üç nəfərdən ibarət musiqi qrupu

TOKKATA – fortepiano, yaxud orqan üçün yazılmış virtuozi xarakterli musiqi əsəri

TRİO – italyan sözü olub, «üç» deməkdir. Üç nəfərdən ibarət olan musiqiçi qrupu

UVERTÜRA – fransız sözü olub, «açmaq» deməkdir. Opera, balet, oratoriya, dram və kinofilmin əvvəlində çalınan musiqi nömrəsi

UNISON – eyni yüksəklikdə olan notun bir neçə musiqi aləti ilə eyni vaxtda ifa olunması

VALS – XVIII əsrin ikinci yarısında meydana gələn bal rəqsi. Adətən, iki nəfər tərəfindən ifa olunur. Musiqi ölçüsü 3/4-dür. XIX əsr də Avropada geniş yayılmışdır.

VİVAÇE – italyan sözü olub, «cəld», «tez» deməkdir. Musiqi əsərinin ifasına, tempine aid termindir.

VİRTUOZ – əla, yüksək texniki imkanlara malik ifaçı

VOKALİZ – səs üçün mətnsiz musiqi nümunəsi

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. **Bədəlbəyli F., Rəcəbov O., Abdullazadə G., Hidayətova F.** Azərbaycan bəstəkarlarının uşaq mahnıları antologiyası. I—VI cildlər. Bakı, «Mütərcim», 2008—2013.
2. **Bədəlbəyli F., Rəcəbov O., Həsənova Ş., Abdullazadə G.** Azərbaycan bəstəkarlarının həyat və yaradıcılığı. I cild. Bakı, «Mütərcim», 2012.
3. **Bədəlbəyli F., Rəcəbov O., Abdullazadə G.** «Azərbaycan xalq rəqsləri». Bakı, «Mütərcim», 2011.
4. **Rəcəbov O., Hidayətova F.** Ümumtəhsil məktəblərində musiqi tədrisi metodikası. Bakı, «Mütərcim», 2013.
5. **Rəcəbov O.** I—VIII siniflər üçün «Musiqi» proqramları. Bakı, «Kövsər» nəşriyyatı, 2006.
6. **Rəcəbov O.** «Azərbaycan xalq musiqisi və müəllim hazırlığı». Bakı, «Mütərcim», 2012.
7. **Rəcəbov O., İmanova O. və başqları.** XX əsr Azərbaycan professional musiqi ədəbiyyatı. Bakı, «Şirvannəşr», 2010.
8. **Rəcəbov O. və başqları.** Elementar musiqi nəzəriyyəsi. «Çıraq» nəşriyyatı, 2013.
9. Ümumtəhsil məktəblərinin fənn kurikulumları. Bakı, «Şərq-Qərb», 2012.
10. Под редакцией Д.В.Кабалевского. Программа по «Музыке». Москва. «Просвещение», 1988 г.

BURAXILIŞ MƏLUMATI

MUSİQİ 4 Ümumtəhsil məktəblərinin 4-cü sınıfı üçün Musiqi fənni üzrə dərsliyin METODİK VƏSAITİ

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər

Oqtay Məmmədəğa oğlu Rəcəbov
Nazim Kazım oğlu Kazimov
Yeganə Əsgər qızı Axundova

Redaktor

Sevinc Nuruqızı

Bədii və texniki redaktor

Abdulla Ələkbərov

Dizaynerlər

Aqil Əmrəhov, Təhmasib Mehdiyev

Rəssam

Gündüz Ağayev

Korrektor

Ülkər Şahmuradova

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi (qrif nömrəsi: 2019-025)

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icaze olmadan bu nəşri və
yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə
yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 8,2. Fiziki çap vərəqi 10.
Səhifə sayı 80. Formatı 57x82 1/8.
Ofset kağızı. Məktəb qarnituru. Ofset çapı.
Tiraj 8642. Pulsuz. Bakı—2019.

«Aspoliqraf LTD» MMC
Bakı, AZ 1052, F.Xoyski küç., 149

PULSUZ